

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 21 ΜΑΪΟΥ 2010
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

A1

Να γράψετε στο τετράδιό σας τους αριθμούς της **Στήλης I** και δίπλα σε κάθε αριθμό ένα από τα γράμματα της **Στήλης II**, ώστε να προκύπτει η σωστή αντιστοίχιση. Στη **Στήλη I** περισεύουν τρία ονόματα.

Στήλη I	Στήλη II
1. Χαρίλαος Τρικούπης	α. Διοίκηση Τραπεζούντας (1916-1918)
2. Μητροπολίτης Χρύσανθος	β. Χάρτης της Δημοκρατίας του Πόντου
3. Σεβαστός Κυμινήτης	γ. Αρχή της δεδηλωμένης
4. Γεώργιος Θεοτόκης	δ. Ίδρυση της Πολιτοφυλακής της Κρήτης
5. Αλέξανδρος Κουμουνδούρος	ε. Αιτήματα της «Νέας Γενιάς»
6. Ιωάννης Σφακιανάκης	
7. Κ. Κωνσταντινίδης	
8. Αλέξανδρος Ζαΐμης	

Μονάδες 10

A2

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Εθνικόν Κομιτάτον
- β. Ομάδα των Ιαπώνων
- γ. Φροντιστήριο της Τραπεζούντας

Μονάδες 15

B1

Ποιοι συνασπίστηκαν γύρω από τον Βενιζέλο στην αντιπαράθεσή του με τον πρίγκιπα Γεώργιο (μονάδες 5) και ποια ήταν η αντίδρασή τους στην προκήρυξη των εκλογών στο τέλος του 1904; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

B2

Ποιες συνταγματικές τροποποιήσεις ψήφισε η Ελληνική Βουλή το 1911 (μονάδες 8) και ποιους νόμους η κυβέρνηση Βενιζέλου στο ίδιο χρονικό διάστημα; (μονάδες 7)

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το παράθεμα που σας δίνεται, να αναφερθείτε στην αποζημίωση των Ελλήνων ανταλλάξιμων για τις περιουσίες που εγκατέλειψαν και στις διαδικασίες προσδιορισμού αυτής.

Μονάδες 25

Η αποζημίωση των ανταλλάξιμων

Τα περιουσιακά στοιχεία που εθεωρείτο ότι επιδέχονταν αποζημίωση ήταν: α) τα ακίνητα κάθε είδους, αστικά και αγροτικά, β) τα κινητά αγαθά που δεν πουλήθηκαν επί τόπου ούτε μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα και γ) οι καλλιεργημένοι αγροί μαζί με τα προϊόντα τους, συμπεριλαμβανομένων και των εσόδων τα οποία έχασε ο ανταλλάξιμος. Ένας σημαντικός αριθμός προσφύγων βρέθηκαν εκπρόθεσμοι, είτε γιατί ήλθαν στην Ελλάδα μετά τη λήξη της προθεσμίας υποβολής (αιχμάλωτοι, πρόσφυγες από τη Ρωσία, Κωνσταντινουπολίτες) είτε γιατί δεν μπορούσαν να υποβάλουν δήλωση λόγω ασθένειας, φυλάκισης ή ανηλικιότητας (περίπτωση ορφανών). Η

προκαταβολή θα δινόταν σε εκείνους που δεν είχαν μέχρι τότε αποκατασταθεί, με τη διευκρίνιση ότι η απλή υποτυπώδης στέγαση στους οικισμούς της ΕΑΠ (Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων) ή του ελληνικού κράτους δεν θα εθεωρείτο ως αποκατάσταση.

Προκειμένου να επιταχυνθεί η διαδικασία της αποζημίωσης, χωρίς να επιβαρυνθεί πολύ ο κρατικός προϋπολογισμός, αποφασίστηκε η έκδοση ομολογιών με την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου. [...] Το 20% της προσωρινής αποζημίωσης δόθηκε σε μετρητά και το υπόλοιπο σε ομολογίες. Παρά την πρόσκαιρη ανακούφιση, η προσωρινή αυτή λύση δεν έκλεισε το ζήτημα. Οι προσφυγικές οργανώσεις αξίωναν την πλήρη αποζημίωση όπως εξάλλου προέβλεπε η σύμβαση της Λωζάνης, με αποτέλεσμα το θέμα να λάβει διαστάσεις και να γίνει αντικείμενο πολιτικής εκμετάλλευσης.

Για την οριστική εκτίμηση των εγκαταλειφθεισών περιουσιών συστάθηκαν 1.114 Πρωτοβάθμιες Επιτροπές Εκτίμησης, μία ή περισσότερες για καθεμία από τις 934 χριστιανικές κοινότητες της Τουρκίας. Τα ποικίλα προβλήματα που ανέκυψαν επέβαλαν αρχικά τη δημιουργία 52 Δευτεροβάθμιων Επιτροπών, 31 στην Αθήνα και 21 στην επαρχία, και στη συνέχεια, το Μάιο του 1927, 20 Δευτεροβάθμιων Επιτροπών (Εφετεία της Ανταλλαγής), 8 στην Αθήνα και 12 στην επαρχία.

Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000, 7^{ος} Τόμος: Ο Μεσοπόλεμος (1922-1940), Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, σσ. 84-85.

Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το παράθεμα που σας δίνεται, να αναφερθείτε στους σκοπούς (μονάδες 5), την οργάνωση (μονάδες 5) και το έργο (μονάδες 15) της Τράπεζας της Ελλάδος μέχρι τις αρχές του 1932.

Μονάδες 25

Κείμενο

Το καταστατικό της Τράπεζας της Ελλάδος κατοχύρωνε την ανεξαρτησία της από την πολιτική εξουσία με διατάξεις που ήταν από τις πιο προωθημένες της εποχής.[...]

Η κύρια αποστολή που ανατέθηκε στη νέα τράπεζα ήταν να εγγυάται τη μετατρεψιμότητα του νομίσματος. Για να την εκπληρώσει η τράπεζα διέθετε το αποκλειστικό προνόμιο έκδοσης τραπεζογραμματίων και δικαιούνταν, σύμφωνα με το καταστατικό της, να ελέγχει τη νομισματική κυκλοφορία και την πίστη. Το καταστατικό προέβλεπε ότι το εκδοτικό προνόμιο μπορούσε να ανακληθεί ανά πάσα στιγμή, αν η τράπεζα αποτύγχανε να εξασφαλίσει τη σταθερότητα της αξίας των τραπεζογραμματίων της σε χρυσό. [...]

[...] Το καταστατικό όριζε το ελάχιστο του καλύμματος των κυκλοφορούντων τραπεζογραμματίων στο 40%. Το κάλυμμα περιλάμβανε χρυσό και ξένο συνάλλαγμα ελεύθερα μετατρέψιμο σε χρυσό. [...]

Η διοίκηση της τράπεζας ανετίθετο στο διοικητικό συμβούλιο. Αυτό αποτελείτο από τον διοικητή, τον υποδιοικητή και εννέα μέλη. Τουλάχιστον τρία από τα μέλη του εκπροσωπούσαν τον εμπορικό και βιομηχανικό κόσμο και άλλα τρία τον αγροτικό κόσμο της χώρας. [...]

Η κυβέρνηση διατηρούσε επίσης το δικαίωμα να διορίζει έναν επίτροπο στην τράπεζα. Πρώτοι διοικητής και υποδιοικητής διορίσθηκαν οι Αλέξανδρος Διομήδης και Εμμανουήλ Τσουδερός αντιστοίχως, οι οποίοι κατείχαν ως τότε αυτές τις θέσεις στην Εθνική Τράπεζα. [...]

Το Πρωτόκολλο της Γενεύης ρητώς προόριζε τη νέα τράπεζα να λειτουργήσει ως τραπεζίτης της κυβέρνησης. Η κυβέρνηση ανέλαβε την υποχρέωση να συγκεντρώσει στην Τράπεζα της Ελλάδος όλες τις εισπράξεις και τις πληρωμές του κράτους και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου.

Χρ. Χατζηϊωσήφ (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα*, Τόμος Β', Μέρος 1^ο: *Ο Μεσοπόλεμος, 1922-1940*, Αθήνα: Βιβλιόραμα, 2002, σσ. 262-263.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε **μόνον** τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα, κατεύθυνση). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό διαρκείας και μόνον ανεξίτηλης μελάνης**.
5. Κάθε απάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 18 ΜΑΪΟΥ 2011
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

A1

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Το «Χάτι Χουμαγιούν» (1856) οδήγησε στη σταδιακή υποχώρηση του δυσμενούς κλίματος για τους υπόδουλους Έλληνες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.
- β. Τον Απρίλιο του 1916 ο τούρκος βαλής Μεχμέτ Τζεμάλ Αζμή Μπέη παρέδωσε τη διοίκηση της Τραπεζούντας στον Μητροπολίτη Γερμανό Καραβαγγέλη.
- γ. Από τα αντιβενιζελικά κόμματα πιο διαλλακτικά ήταν τα κόμματα του Δημητρίου Ράλλη και του Κυριακούλη Μαυρομιχάλη.
- δ. Το 1^ο εξάμηνο του 1911 ψηφίστηκαν από την Ελληνική Βουλή 53 τροποποιήσεις μη θεμελιωδών διατάξεων του Συντάγματος.
- ε. Η κινητικότητα των προσφύγων, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα χρόνια μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα, υπήρξε μεγάλη.

Μονάδες 10

A2

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Τάγματα εργασίας
- β. Πατριαρχική Επιτροπή (1918)
- γ. Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής (1923)

Μονάδες 15

B1

- α. Ποια εκσυγχρονιστικά αιτήματα των αντιπολιτευτικών ομίλων, που συγκροτήθηκαν περί τα τέλη της δεκαετίας

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

του 1850, εξέφρασε με την πολιτική του δράση ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος; (μονάδες 5)

- β. Ποιοι συμμετείχαν στην επανάσταση κατά του Όθωνα, το 1862; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

B2

Πώς εξελίχθηκε το Κρητικό Ζήτημα από την έκρηξη των Βαλκανικών Πολέμων μέχρι τον Φεβρουάριο του 1913;

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται:

- α. Να προσδιορίσετε τους στόχους της αγροτικής μεταρρύθμισης που ξεκίνησε η κυβέρνηση του Ελ. Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη το 1917. (μονάδες 8)
- β. Να αναφερθείτε στην ολοκλήρωση της συγκεκριμένης μεταρρύθμισης και στα νέα προβλήματα που αναδείχθηκαν στην πορεία της. (μονάδες 17)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Τὰ μέτρα ἀπαλλοτριώσεως θεσπίσθηκαν στίς 20 Μαΐου 1917, καὶ τὸ φθινόπωρο τοῦ ἴδιου ἔτους ἐπεκτάθηκαν μὲ μερικὲς ἀλλαγές γιὰ νὰ περιλάβουν ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Ἡ μεταρρύθμιση ἀποσκοποῦσε στὴν ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτρίωση τῶν κτημάτων ποὺ ξεπερνοῦσαν τὰ 1.000 στρέμματα. Οἱ κολλῆγοι καὶ οἱ ἀγροτικοὶ ἐργάτες, τόσο οἱ ντόπιοι ὅσο καὶ οἱ πρόσφυγες, θὰ ἔπαιρναν ἀγροτικοὺς κλήρους, εἴτε ἀπὸ τὶς ἀπαλλοτριωμένες γαῖες τῶν τσιφλικιῶν, εἴτε ἀπὸ γαῖες τοῦ δημοσίου. Κανένα ἀπὸ τὰ μέτρα αὐτά, ὅμως, δὲν ἐφαρμόσθηκε ἀμέσως. Ἐπίσης, κανένα ἀπὸ τὰ μεγάλα τσιφλίκια δὲν ἀπαλλοτριώθηκε τὸ 1917, καὶ μόνο ἓνα τὸ 1918. Καὶ πάλι ἐξωτερικὲς ἐπείγουσες ἀνάγκες, ὁ πόλεμος καί, ἀργότερα, ἡ Μικρασιατικὴ ἐκστρατεία ἀπορρόφησαν ὅλη τὴν προσοχὴ καὶ τὴ δραστηριότητα τῆς κυβερνήσεως· μετὰ τὸ 1922, μὲ τὴ μεγάλη εἰσροὴ προσφύγων,

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ἀναγκάστηκαν πιά οί κυβερνήσεις τῆς χώρας να δώσουν ὀριστική λύση στὸ ἀγροτικὸ πρόβλημα. [...]

Τὰ προβλήματα ποὺ εἶχαν σχέση μετὰ τὴ διακίνηση προϊόντων, τὴν παραδοσιακὴ ἐκμετάλλευση τοῦ μικροῦ παραγωγοῦ ἀπὸ τοὺς μεσάζοντες, τὴν ἔλλειψη κεφαλαίων καὶ τοὺς τοκογλυφικοὺς ὅρους δανειοδοτήσεως ποὺ ἐπικρατοῦσαν στὴν ἐλεύθερη ἀγορά, ἔκαναν ἀκόμη πιὸ αἰσθητὴ τὴν ἀνάγκη συλλογικῆς ἀσφάλειας ποὺ πρόσφεραν οἱ συνεταιρισμοί [...].

[...] Ἡ ἴδρυση τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, τὸν Ἰούνιο τοῦ 1917, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπάνοδο τοῦ Βενιζέλου στὴν Ἀθήνα, στάθηκε ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἄμεσης κρατικῆς παρεμβάσεως στὴν ὀργάνωση καὶ καθοδήγηση τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, ἔστω καὶ ἂν ἡ παρέμβαση ἦταν στὴν ἀρχὴ ὑποτυπώδης.

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. ΙΕ΄: Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ 1913 ὡς 1941, Ἀθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 2008, σσ. 75-76.

Δ1

Αξιολογώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται, να αναφερθείτε στις επιπτώσεις από την άφιξη των Μικρασιατών προσφύγων στον τομέα της ελληνικής βιομηχανίας.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Αξιοσημείωτες ήταν οι επιπτώσεις από την εγκατάσταση των Ελλήνων της Μικράς Ασίας και της ανατολικής Θράκης και στον επιχειρηματικό τομέα. Η εσωτερική αγορά διευρύνθηκε με την προσθήκη μεγάλου αριθμού καταναλωτών ενώ, ταυτόχρονα, από τον αστικό προσφυγικό πληθυσμό αντλήθηκε φθηνό εργατικό δυναμικό αλλά και ειδικευμένοι τεχνίτες. Η χώρα πλουτίστηκε με ανθρώπους δεδομένης επιχειρηματικής ικανότητας και πείρας, που πρωταγωνιστούσαν στις μεγάλες αγορές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι, όπως αναφέρεται στην έκδοση της ΚΤΕ του 1926, στους 7.000

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

εμπόρους και βιομηχάνους γραμμένους στο Επιμελητήριο της Αθήνας, οι χίλιοι ήταν πρόσφυγες, ενώ στον Πειραιά η αναλογία ήταν μεγαλύτερη. Από την αρχή η πολιτική της ΕΑΠ ενθάρρυνε την εγκατάσταση βιομηχανιών στους συνοικισμούς, με σκοπό την εκτόνωση της ανεργίας. Επρόκειτο όμως, κατά το μεγαλύτερο μέρος, για μικρές βιοτεχνικές μονάδες, οι οποίες ενισχύθηκαν από το κράτος, την ΕΑΠ ή την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, με κοινωνικά και όχι αναπτυξιακά κριτήρια. Καινούριοι βιομηχανικοί-βιοτεχνικοί κλάδοι αναπτύχθηκαν (ταπητουργία, μεταξουργία, πλαστικά, βυρσοδεψία) και δόθηκε νέα ώθηση στην κλωστοϋφαντουργία και τη βιοτεχνία ειδών διατροφής. Άνθιση γνώρισε και η βιομηχανία οικοδομικών υλικών, ο μόνος κλάδος που υποκατέστησε μαζικά τις εισαγωγές στο Μεσοπόλεμο. Στη δεκαετία 1922-1932 διπλασιάστηκε ο αριθμός των βιομηχανικών μονάδων και αυξήθηκε ο όγκος και η αξία της παραγωγής, χωρίς όμως να επέλθει κάποια δομική αλλαγή. Η βιομηχανία θα αρχίσει να κινείται με ταχύτερους ρυθμούς το 1931, χάρη κυρίως στην πολιτική υποκατάστασης των εξαγωγών που ακολουθεί το ελληνικό κράτος μετά την κατάρρευση του διεθνούς νομισματικού συστήματος.

Γ. Γιαννακόπουλος, «Η Ελλάδα με τους πρόσφυγες. Η δύσκολη προσαρμογή στις νέες συνθήκες», στο: Β. Παναγιωτόπουλος (επιμ.), *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000*, 7^{ος} τόμος: *Ο Μεσοπόλεμος, 1922-1940: Από την Αβασίλευτη Δημοκρατία στη Δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, σσ. 97-98.

ΟΛΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.30 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 30 ΜΑΪΟΥ 2012
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)
ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Φεντερασιόν
- β. Πεδινοί
- γ. Εθνικό Κόμμα (Κ. Μαυρομιχάλη).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Στον ελληνικό χώρο το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας γνώρισε τις εντάσεις που παρατηρήθηκαν και σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη.
- β. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος Α΄ το 1915 προκάλεσε δύο φορές την παραίτηση της κυβέρνησης Βενιζέλου.
- γ. Η αστική στέγαση των προσφύγων που κατέφυγαν στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή (1922) συνάντησε περισσότερα εμπόδια από την αγροτική.
- δ. Ο παλαίμαχος κρητικός πολιτικός Ι. Σφακιανάκης κάλεσε τον λαό σε καθολική συμπαράσταση προς τους επαναστάτες του Θερίσου (21 Μαρτίου 1905).
- ε. Η πολιτική των νεοτουρκικών κυβερνήσεων έναντι των Ελλήνων βρισκόταν σε πλήρη συμφωνία με τις εξαγγελίες του προέδρου των ΗΠΑ Ουίλσον.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποιες ήταν οι πολιτικές εξελίξεις στο Κρητικό Ζήτημα μετά τη συμφωνία στις Μουρνιές (2 Νοεμβρίου 1905) και έως την ανάληψη της Ύπατης Αρμοστείας της Κρήτης από τον Αλέξανδρο Ζαΐμη;

Μονάδες 13

ΘΕΜΑ Β2

Ποια πλεονεκτήματα, που επέτρεπαν μια θετική οικονομική πορεία, εξασφάλισε η Ελλάδα στη διάρκεια του Μεσοπολέμου (1919-1939);

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται παρακάτω, να αναφερθείτε στο περιεχόμενο του Συντάγματος του 1844 σχετικά με:

- α) τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών (μονάδες 4)
- β) το δικαίωμα της ψηφοφορίας και την εκλογική διαδικασία (μονάδες 9)
- γ) την κατανομή των εξουσιών (μονάδες 12).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ὁ Ἐκλογικὸς Νόμος καθιέρωνε τὴν ἐκλογὴ τῶν βουλευτῶν μὲ πλειοψηφικὸ σύστημα δύο γύρων, ποὺ θὰ διεξαγόταν μὲ ἄμεση, σχεδὸν καθολικὴ, καὶ μυστικὴ ψηφοφορία. Δικαίωμα ψήφου δινόταν στοὺς πολίτες (ἄρρενες) ἡλικίας 25 ἐτῶν συμπληρωμένων, «ἔχοντας προσέτι ἰδιοκτησίαν τινὰ ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας, ὅπου ἔχουσι τὴν πολιτικὴν διαμονήν των, ἢ ἐξασκοῦντας ἐν αὐτῇ ὅποιονδήποτε ἐπάγγελμα, ἢ ἀνεξάρτητον ἐπιτήδευμα». Ἐξαιροῦνταν «α) Οἱ διατελοῦντες ὑπὸ ἀνάκρισιν ἐπὶ κακουργήματι, β) Οἱ προσκαίρως ἢ διὰ παντὸς στερηθέντες κατὰ συνέπειαν δικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ ψηφοφορεῖν, γ) Οἱ στερούμενοι τῆς ἐλευθέρας διαχειρίσεως τῆς περιουσίας των».

Ν. Διαμαντοῦρος, *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*, τ. ΙΓ΄: Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ 1833 ὥς 1881, Αθήνα: Εκδοτικὴ Αθηνῶν, 2000, σ.112.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Ο Βασιλιάς δεν ήταν μόνον ο ανώτατος άρχοντας, ο αρχηγός του κράτους αλλά και το ανώτατο και κυρίαρχο όργανο του κράτους, αποδεχόταν δηλαδή μόνον εκείνους

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

τους περιορισμούς της εξουσίας του, που είχαν διατυπωθεί ρητώς στο Σύνταγμα.

Η μοναρχική πηγή της εξουσίας προέκυπτε και από το ίδιο το συνταγματικό κείμενο, που αναγνώριζε το πρόσωπο του Βασιλιά ως ιερό και απαραβίαστο αλλά και από την πρόβλεψη ότι η δικαιοσύνη πηγάζει από το Βασιλιά και απονέμεται εν ονόματί του. Η μοναρχία ήταν όμως περιορισμένη μέσα στα όρια που έθετε η ίδια με το παραχωρημένο Σύνταγμα.

Το Σύνταγμα του 1844 εισήγαγε την αρχή της διάκρισης των εξουσιών. [...] Η νομοθετική πρωτοβουλία και το δικαίωμα της κυρώσεως των νόμων ανήκε στο Βασιλιά. Με το διορισμό των μελών της Γερουσίας και της διάλυσης, χωρίς περιορισμό, της Βουλής, ο Βασιλιάς συγκέντρωνε εκτεταμένες αρμοδιότητες.

Η. Μαυρομούστακου, Πολιτικοί Θεσμοί και Διοικητική Οργάνωση, στο: *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000*, 4^{ος} τόμος: *Το Ελληνικό Κράτος, 1833-1871, Η Εθνική Εστία και ο Ελληνισμός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, σ.43.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Περί συντάξεως της Πολιτείας

Άρθρον 15. Η νομοθετική εξουσία ενεργείται συνάμα υπό του Βασιλέως, της Βουλής και της Γερουσίας.

Άρθρον 20. Η εκτελεστική εξουσία ανήκει εις τον Βασιλέα, ενεργείται δε διά των παρ' αυτού διοριζομένων υπευθύνων Υπουργών.

Άρθρον 21. Η δικαστική εξουσία ενεργείται διά των δικαστηρίων, αι δε δικαστικάί αποφάσεις εκτελούνται εν ονόματι του Βασιλέως.

Περί της Βουλής

Άρθρον 59. Η Βουλή σύγκειται εκ Βουλευτών, εκλεγομένων των εχόντων δικαίωμα προς τούτο πολιτών, κατά τον περί εκλογής Νόμον.

Α. Σβώλος, *Τα Ελληνικά Συντάγματα*, σσ. 153, 155, 161 (Στο: *Αξιολόγηση των μαθητών στο μάθημα: «Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας»*, τεύχ. 1^ο, Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Κ.Ε.Ε., 1999, σ. 197).

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο και τον πίνακα που σας δίνονται παρακάτω, να εξηγήσετε για ποιους λόγους η ΕΑΠ, κατά την αποκατάσταση των προσφύγων, έδωσε το βάρος στη γεωργία και προτεραιότητα στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

[...] Σε καμία χώρα δεν μπορούσε να αποκλειστεί η πιθανότητα εσωτερικών ταραχών. Οι πρόσφυγες διεκδικούσαν όλο και περισσότερα, ιδιαίτερα εκείνοι που ζούσαν στις πόλεις και ήταν σε θέση να κάνουν την οργή τους αισθητή διαδηλώνοντας στους δρόμους. Η όλη προσπάθεια εγκατάστασης των προσφύγων στην Ελλάδα έχει πολλές φορές κατηγορηθεί για «προκατάληψη υπέρ των αγροτών» και για το γεγονός ότι σε μία επταετία εντατικής λειτουργίας [της ΕΑΠ] διατέθηκαν μόνο δύο εκατομμύρια στεργλίνες για τα στεγαστικά προγράμματα των πόλεων, ενώ για τα προγράμματα της υπαίθρου διατέθηκαν 10,5 εκατομμύρια.

Είναι αλήθεια ότι υπήρχαν κοινωνικοί, πολιτικοί και στρατηγικοί λόγοι για την εγκατάσταση των προσφύγων κυρίως στα εδάφη της βόρειας Ελλάδας. Οι πόλεις και οι κωμοπόλεις ήταν ήδη υπερπλήρεις, ανθυγιεινές και κινδύνευαν να μετατραπούν σε εστίες πολιτικής και κοινωνικής αναταραχής. Δεν υπήρχε απλός τρόπος να βρεθεί εργασία για τους πρόσφυγες των αστικών κέντρων χωρίς να δημιουργηθεί δυσφορία στον υπάρχοντα πληθυσμό. Οι αγροτικές περιοχές στο βορρά, αντίθετα, ήταν σχετικά έρημες ακόμα και πριν την έξοδο των μουσουλμάνων. Μετά την έξοδο, η κυβέρνηση συνειδητοποίησε τη στρατηγική ανάγκη να εποίκισει το συντομότερο αυτά τα εδάφη με αγρότες που [...] αποτελούσαν πολύτιμο προμαχώνα στις τυχόν βλέψεις των Σλάβων για την βόρεια Ελλάδα. Όσο πιο

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

γρήγορα πήγαιναν να εγκατασταθούν στα εδάφη της ελληνικής Μακεδονίας τόσο το καλύτερο.

Br. Clark, *Δυο φορές ξένος: Οι μαζικές απελάσεις που διαμόρφωσαν τη σύγχρονη Ελλάδα και Τουρκία*, μετ. Β. Ποταμιάνου, Αθήνα: Ποταμός, 2007, σ. 243

ΠΙΝΑΚΑΣ

Κατανομή των προσφύγων κατά γεωγραφικό διαμέρισμα (1928)

ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Μακεδονία	638253	52.2%
Στερεά Ελλάδα	306193	25.1%
Δυτ. Θράκη	107607	8.8%
Νησιά Ανατ. Αιγαίου	56613	4.6%
Θεσσαλία	34659	2.8%
Κρήτη	33900	2.8%
Πελοπόννησος	28362	2.3%
Ήπειρος	8179	0.7%
Κυκλάδες	4782	0.4%
Ιόνια Νησιά	3301	0.3%
ΣΥΝΟΛΟ	1221849	100%

Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας, Γ΄ Τάξη Γενικού Λυκείου (Θεωρητική Κατεύθυνση), Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2010, σ. 155.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.30 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 5ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 24 ΜΑΪΟΥ 2013 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Πολιτοφυλακή της Κρήτης
- β. Κοινωνιολογική Εταιρεία
- γ. Συνθήκη του Νεϊγύ

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να συνδυάσετε τα ονόματα των προσωπικοτήτων με τα αξιώματα, τα οποία αυτές κατείχαν, αντιστοιχίζοντας κάθε φορά ένα γράμμα της πρώτης στήλης με έναν αριθμό της δεύτερης στήλης (Περισσεύουν δύο ονόματα).

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
α. Κωνσταντίνος Φούμης	1. Αρχηγός Γαλλικού Κόμματος
β. Αλέξανδρος Κουμουνδούρος	2. Αρχηγός Ορεινών
γ. Ιωάννης Κωλέττης	3. Αρχηγός Πεδινών
δ. Γερμανός Καραβαγγέλης	4. Υπουργός της «Προσωρινής Κυβέρνησης της Κρήτης»
ε. Δημήτριος Βούλγαρης	5. Μητροπολίτης Αμάσειας
στ. Επαμεινώνδας Δεληγιώργης	
ζ. Κωνσταντίνος Κανάρης	

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποιες πολιτικές εξελίξεις σημειώθηκαν στην Ελλάδα από το τέλος του πολέμου του 1897 μέχρι την εκδήλωση του κινήματος στο Γουδί (1909);

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Ποιες πρωτοβουλίες ανέλαβε ο Κωνσταντίνος Κωνσταντινίδης για την ίδρυση Ποντιακής Δημοκρατίας;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε τις ακόλουθες πτυχές του αγροτικού ζητήματος στη Θεσσαλία:

- α) Τις πρακτικές των ιδιοκτητών των τσιφλικιών (μονάδες 6)

ΤΕΛΟΣ 1ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

- β) Τις θέσεις του Τρικούπη και του Δηλιγιάννη στο ζήτημα αυτό (μονάδες 6)
- γ) Τα προβλήματα και τις διεκδικήσεις των κολίγων (μονάδες 7), καθώς και την εξέλιξη του ζητήματος αυτού από το 1907 μέχρι και το 1910 (μονάδες 6).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α **[Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΑΙΩΝ» ΣΧΟΛΙΑΖΕΙ ΤΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ** **ΤΣΙΦΛΙΚΑΔΩΝ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ]**

Καί ὅμως τίς θὰ πίστευε ὅτι οἱ νέοι κύριοι τῶν χωρίων, οἱ ἀπό τῆς [Υψηλῆς] Πύλης ἀγοράσαντες ταῦτα, εἰσὶν ἀπαιτητικώτεροι τῶν Τούρκων πρὸς τοὺς [...] Ἑλληνας γεωργούς; Παρὰ τοῖς Τούρκοις ἀνεγνωρίζετο τοῖς χωρικοῖς ἢ κυριότης τῆς οἰκίας καὶ τῆς περιοχῆς αὐτῆς [...] Ἀλλὰ οἱ νέοι κύριοι [...] ἐκβιάζουσιν τοὺς δυστυχεῖς νὰ τοὺς πληρῶνουν διὰ τὰς οἰκίας, εἰς ἃς κατοικοῦσιν καὶ ἃς οἱ χωρικοὶ θεωροῦσι πρὸ ἀμνημονεῦτων χρόνων ὡς ἰδίας. Ἀλλὰ αἱ ἐνστάσεις τῶν χωρικῶν εἰς μάτην. Ἐπιδείκνυται αὐτοῖς τὸ τῆς ἀγοραπωλησίας ἔγγραφον, ἐν ᾧ¹ καὶ αἱ οἰκίαι ἐπωλήθησαν τῷ νέῳ κυρίῳ.

Ζ. Δ. Παπαδημητρίου, «Το αγροτικό ζήτημα και η δράση του Μαρίνου Αντύπα στη Θεσσαλία», στο: Π. Πετράτος (επιμ.), Μαρίνος Αντύπας (1872-1907), Επιστημονικό Συνέδριο, Αγία Ευφημία, 16-19 Μαρτίου 2006, Πρακτικά, τόμ. Α΄, Αγία Ευφημία: Δήμος Πυλαρέων, 2009, σσ. 157-158.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β **[ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ** **ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ]**

Ὁ ἴδιος ὁ Τρικούπης διευκρίνιζε μὲ σαφήνεια τὴ στάση του στὴ βουλή: «... ἐὰν ἐπιβάλωμεν τὴν διανομὴν τῶν κτημάτων εἰς τοὺς καλλιεργητάς, ὅπως μοῦ τὸ ζητεῖτε, θὰ ἐκδιώξωμεν ἐξ Ἑλλάδος τὸ χρῆμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἀντιθέτως, ὀφείλομεν νὰ προσελκύσωμεν τὰ κεφάλαια αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ ὄχι νὰ τοὺς ἐκφοβίσωμεν... Ἡ κατάστασις εἰς τὴν Θεσσαλίαν πρέπει νὰ παραμείνη ὡς ἔχει, διότι τοῦτο ἀπαιτοῦν τὰ γενικώτερα συμφέροντα τῆς χώρας μας...»[...]

Μόνο ὁ Δηλιγιάννης, λόγω τῆς μόνιμης ἐχθρότητάς του ἐναντι τῶν «πλουτοκρατῶν τῆς διασποράς», ἐπιχείρησε τὸ 1896 νὰ περάσει ἀπὸ τὴ βουλή ἓνα νόμο γιὰ τὴν ἀπαλλοτρίωση ἐνὸς μέρους τῶν τσιφλικιῶν ὑπὲρ τῶν καλλιεργητῶν τους. [...] Ἡ κατάθεση καὶ μόνο τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ τοῦ Δηλιγιάννη τὸ 1896 στὴ βουλή ἦταν στὴν πραγματικότητα ἡ πρώτη ἐπίσημη ἀναγνώριση, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, ὅτι ὑπῆρχε πρόβλημα μεγάλης γαιοκτησίας στὴ βόρεια Ἑλλάδα, τὸ «θεσσαλικὸ πρόβλημα».

¹ Ἐν ᾧ: Με το οποίο.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

Ίστορία του Έλληνικού Έθνους, τομ. ΙΔ΄: Νεώτερος Έλληνισμός από το 1881 ως το 1913, Αθήνα: Έκδοτική Άθηνων, 2000, σσ. 70, 72.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ ΤΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΘΕΣΣΑΛΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΓΩΝΑ

Το Φεβρουάριο του 1910 τα μέλη της Πανθεσσαλικής Επιτροπής Αγώνα υπέβαλαν υπόμνημα στο βασιλιά Γεώργιο Α΄, επιδιώκοντας την παρέμβασή του: «... Δεν είμεθα κύριοι της γης, ην καλλιεργούμεν, ούτε της καλύβης, ένθα διαμένομεν [...] και ούτε μας επιτρέπουσιν ελευθέραν ιδιοκτησίαν. [...] Μας εξωθούν², όταν θέλωσι και με τα κινητά πράγματα ημών και με τα μέλη της οικογενείας, περιφερόμεθα από χωρίου εις χωρίον, ώσπερ Αθίγγανοι. Ο γεωργικός πληθυσμός ελαττούται, η δε γεωργία ολοταχώς οπισθοδρομεί. Η τοκογλυφία ακμάζει και η ελonoσία μας θερίζει. Και όμως ευρισκόμεθα πλησίον των συνόρων. Είμεθα οι Ακρίται. Όταν όμως η αγροτική τάξις είναι ευχαριστημένη εκ της θέσεώς της, τότε το καθεστώς είναι περισσότερον εξησφαλισμένον. Καλλίτερος δε βασιλεύς είναι εκείνος, όστις καθιστά την ύπαιθρον γόνιμον χώραν. Εν Δανία η δουλοπαροικία κατηργήθη από του 1788 έτους και στήλη ελευθερίας υπενθυμίζει το γεγονός τούτο. Διατί να μη στηθή [στήλη ελευθερίας] και εν Ελλάδι;»

Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000, 6^{ος} τόμος: Η εθνική ολοκλήρωση (1909-1922). Από το κίνημα στο Γουδί ως την Μικρασιατική Καταστροφή, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2004, σ. 273.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

- α) Την αστική στέγαση των προσφύγων, όπως αυτή ξεκίνησε, με πρωτοβουλία του κράτους και της ΕΑΠ, από την Αθήνα και τον Πειραιά, με τη δημιουργία νέων συνοικισμών (μονάδες 13) και
- β) τον τρόπο στέγασης των ευπόρων προσφύγων, καθώς και των απόρων που δεν είχαν ακόμη αποκατασταθεί (μονάδες 12).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α [Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ]

Η εγκατάσταση των προσφύγων στην Καισαριανή αντανakλά τη γενική κατάσταση στην Ελλάδα, της αδιαφορίας και της εγκατάλειψης. Η μοναδική παρηγοριά των κατοίκων ήταν ο καθαρός αέρας. Ίσως αν δεν υπήρχε το φυσικό αυτό δώρο να είχε νεκρωθεί ο συνοικισμός, καθώς οι συνθήκες διαβίωσης χαρακτηρίζονται από άθλιες έως αβίωτες.

Αρχικά οι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν σε σκηνές, όπου παρέμειναν για αρκετό χρονικό διάστημα. Κατόπιν κατασκευάστηκαν από το κράτος 500 ξύλινα παραπήγματα και 1000 πλινθόκτιστα δωμάτια. Η επιτροπή

² Μας εξωθούν: Μας κάνουν έξωση.

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

αποκαταστάσεως ανέλαβε να βελτιώσει τη θέση των προσφύγων και κατασκεύασε 350 σπίτια με τρεις ή τέσσερις κατοικίες διαφόρων τύπων. [...] Η κατάσταση των ανθρώπων που έμεναν στα παραπήγματα ήταν απελπιστική, αρκεί να σημειωθεί ότι σε κάθε ξύλινο σπιτάκι κατοικούσαν δύο οικογένειες. [...]

Η ύδρευση του προσφυγικού αυτού πληθυσμού γινόταν με βυτία του δήμου και τις ελλείψεις τις αναπλήρωναν οι υδροπώλες, οι οποίοι εμπορεύονταν το νερό. [...]

Στο μεγάλο ρεύμα³ οι ακαθαρσίες, τα σκουπίδια, τα ράκη της ταπητουργίας παρουσίαζαν φρικτό θέαμα.

Σπ. Τζόκας, «Η ένταξη των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία και η εγκατάσταση στην Καισαριανή», στο: *Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα. Οι προσφυγοπόλεις στην Ελλάδα*. Επιστημονικό Συμπόσιο (11 και 12 Απριλίου 1997), Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, χ. χ., σ. 123.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β [Η ΣΤΕΓΑΣΗ ΤΩΝ ΕΥΠΟΡΩΝ]

Πολύ λίγοι [πρόσφυγες] είναι σε θέση να ξεφύγουν από τη λύση της πρόχειρης κατασκευής νοικιάζοντας ή ακόμη καλύτερα αναλαμβάνοντας οι ίδιοι την οικοδόμηση των κατοικιών τους. Στους τελευταίους παρέχονται οικόπεδα και δάνεια, ενώ το κράτος αναλαμβάνει τα έργα υποδομής. Οι περιπτώσεις της Νέας Σμύρνης, της Καλλίπολης και της Νέας Καλλικράτειας (στο νότιο άκρο της Πειραιϊκής) ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία.

Το παράδειγμα της Νέας Σμύρνης είναι χαρακτηριστικό. Σμυρναίοι πρόσφυγες από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα στην πατρίδα τους οργανώνονται το 1923 και σε ένα χρόνο πετυχαίνουν την απαλλοτρίωση περιοχής ανατολικά της λεωφόρου Συγγρού. Το 1925 αρχίζει η οικοδόμηση σύμφωνα με το Σχέδιο Καλλιγά που προέβλεπε μεγαλύτερο πλάτος δρόμων.

Γ. Τζεδόπουλος (επιμ.), *Πέρα από την καταστροφή. Μικρασιάτες Πρόσφυγες στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου*. Υπό την αιγίδα της Βουλής των Ελλήνων. Αθήνα: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, ²2007, σσ. 86-87.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ [Η ΤΕΝΕΚΕΔΟΥΠΟΛΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ]

Ένα ολόκληρο χωριό, αποτελούμενο από μικροσκοπικά τενεκεδόσπιτα ξεπήδησε στα προάστεια της Θεσσαλονίκης, προσφέροντας μια πρωτόγονη στέγη σε τετρακόσιες οικογένειες, δηλαδή σε πάνω από δύο χιλιάδες άτομα.

[...] [Οι καλύβες] είναι [...] απερίγραπτα στενάχωρες. Με τον τρόπο που έχουν κατασκευαστεί είναι αδύνατο να είναι αεροστεγείς το χειμώνα κι

³ Ρεύμα: Ρέμα, κοίτη χειμάρρου.

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

έτσι είναι κρύες και υγρές. Το καλοκαίρι ο καυτερός ήλιος που πέφτει στις τσίγκινες στέγες μετατρέπει τις παράγκες σε σωστούς φούρνους. Όσο θλιβερά κι αν είναι αυτά τα καταλύματα, προσφέρουν κάποιου είδους προστασία στους ενοίκους τους. [...] Όμως και στην καλύτερη περίπτωση [...] δεν αντιπροσωπεύουν παρά την κατώτατη βαθμίδα της πολιτισμένης ζωής.

Η. Morgenthau, *Η Αποστολή μου στην Αθήνα. 1922-Το έπος της εγκατάστασης*, μετ. Σ. Κασεσιάν, Αθήνα:Τροχαλία, 1994, σσ. 342-344.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και να μη γράψετε πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμμία περίπτωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.30 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΡΙΤΗ 10 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Αγροτική μεταρρύθμιση
- β. Κίνημα στο Γουδί
- γ. Συνθήκη των Σεβρών (28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Η πολιτική και κοινωνική επιρροή των σοσιαλιστικών ομάδων και των εργατικών ομαδοποιήσεων, στο τέλος του 19^{ου} αιώνα, ήταν σαφώς μεγαλύτερη στην Ελλάδα από εκείνη που άσκησαν αντίστοιχα κινήματα σε βιομηχανικές χώρες της Δύσης αλλά και σε βαλκανικές.
- β. Στο τέλος του 1904 έληξε η περίοδος της Γενικής Συνέλευσης (στην Κρήτη) και προκηρύχθηκαν εκλογές για την ανάδειξη 64 βουλευτών.
- γ. Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης ιδρύθηκε η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής με έδρα την Κωνσταντινούπολη.
- δ. Το Μάιο του 1927 ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία άρχισε τη λειτουργία της ένα χρόνο αργότερα.
- ε. Μετά τη διάλυση της ΕΑΠ, το 1930, τα χρέη των αγροτών προσφύγων ανέλαβε να εισπράξει η Εθνική Τράπεζα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να αναφερθείτε: **α)** στην οργάνωση των ελληνικών πολιτικών κομμάτων, σε επίπεδο ηγεσίας, κατά το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα (μονάδες 7) και **β)** στους λόγους για τους οποίους δεν προέκυψαν ταξικά κόμματα στην Ελλάδα, κατά την ίδια περίοδο. (μονάδες 6)

Μονάδες 13

ΘΕΜΑ Β2

Να αναφερθείτε: **α)** στις ενέργειες του Μητροπολίτη Τραπεζούντας Χρύσανθου για το ποντιακό ζήτημα, κατά το συνέδριο Ειρήνης (1918-1919) στο Παρίσι (μονάδες 6) και **β)** στις ενέργειες του Μητροπολίτη Αμάσειας Γερμανού Καραβαγγέλη, κατά το 1921, για το ίδιο ζήτημα. (μονάδες 6)

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε:

- α) στις εκλογικές αναμετρήσεις του Νοεμβρίου 1910 (αμέσως μετά την παραίτηση Δραγούμη) και του Μαρτίου του 1912, καθώς και στον συσχετισμό των πολιτικών δυνάμεων που προέκυψαν από αυτές (μονάδες 15) και
- β) στη στάση του Βενιζέλου ως πρωθυπουργού της Ελλάδας στο Κρητικό ζήτημα μέχρι και τις 12 Οκτωβρίου 1912. (μονάδες 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[...] Στις 6 Οκτωβρίου [1910] ορκίσθηκε η κυβέρνηση υπό τον Ελευθέριο Βενιζέλο, ο οποίος ανέλαβε και τα υπουργεία των Στρατιωτικών και των Ναυτικών [...]. Στις 8 Οκτωβρίου, ο πρωθυπουργός ανέπτυξε στο κοινοβούλιο τις βασικές κυβερνητικές θέσεις. [...] Όταν [...] στις 9 Οκτωβρίου ολοκληρώθηκε η συζήτηση γύρω από τις προγραμματικές δηλώσεις της κυβερνήσεως, [...] ο νέος πρωθυπουργός έσπευσε να επιζητήσει την ψήφο εμπιστοσύνης [...]. Όταν διαπιστώθηκε η έλλειψη απαρτίας* [...] ο Βενιζέλος υπέβαλε στο βασιλιά την παραίτησή του και εισηγήθηκε [...] τη διάλυση του σώματος. [...] Και ο Γεώργιος Α΄, διαισθανόμενος το εντεινόμενο λαϊκό ρεύμα υπέρ του Βενιζέλου δε δίστασε να δεχθεί την εισηγήση του πρωθυπουργού. Στις 12 Οκτωβρίου δημοσιεύτηκε [...] η προκήρυξη νέων εκλογών [...]. Η πρωτοβουλία του ανώτατου άρχοντα προκάλεσε τη ζωντανή αντίδραση των παλαιών κομμάτων. Ο Γ. Θεοτόκης, ο Δ. Ράλλης και ο Κ. Μαυρομιχάλης, επικεφαλής των τριών ισχυρότερων κομματικών σχηματισμών, αποφάσισαν να καταγγείλουν τη βίαιη διάλυση της βουλής και να απόσχουν από την επικείμενη εκλογική αναμέτρηση. Η ερμηνεία της δραματικής αποφάσεως των τριών ηγετών ήταν εντούτοις στην ουσία συνυφασμένη λιγότερο με την καταγγελία της βασιλικής πρωτοβουλίας και περισσότερο με τη συνειδητοποίηση του πολιτικού αδιεξόδου όπου είχαν περιπέσει. [...] Έτσι σε θέση αδυναμίας, η ηγεσία του παλαιού πολιτικού κόσμου κατέφυγε στο μέτρο της αποχής, με την ελπίδα ότι στο άμεσο μέλλον θα ήταν δυνατό να επιχειρήσει την τελική αναμέτρηση σε πεδίο περισσότερο πρόσφορο. Διερωτάται κανείς αν ο παλιός πολιτικός κόσμος είχε καταστεί ανίκανος να σταθμίσει τη βαρύτητα των νέων καθοριστικών παραγόντων της ελληνικής δημόσιας ζωής ή αν είχε εναποθέσει τις ελπίδες του στην πιθανή φθορά της νέας κυβερνήσεως.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΔ΄: *Νεώτερος Ελληνισμός από το 1881 ως το 1913*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2000², σ. 273-274.

*απαρτία: ο αριθμός στη σύνθεση μελών (συνέλευσης, συμβουλίου κλπ που απαιτείται, προκειμένου να θεωρηθεί έγκυρη μια συνεδρίαση ή το αποτέλεσμά της.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Ο Βενιζέλος και οι Φιλελεύθεροι και πάλι θριάμβευσαν. [εκλογές Μαρτίου 1912] [...] Τα παλιά κόμματα, τα οποία είχαν απόσχει στις εκλογές [Νοέμβριος 1910], τώρα κατόρθωσαν να αναδείξουν βουλευτές μόνο εκεί όπου αποδεδειγμένα οι υποψήφιοί τους ήταν προσωπικότητες πρώτου μεγέθους. Και πάλι, όμως, πολλοί αρχηγοί μόλις και μετά βίας πέτυχαν να εκλεγούν, ενώ άλλοι, όπως ο Δ. Ράλλης και ο Α. Ζαΐμης, κατάφεραν να καταλάβουν κάποια έδρα στη νέα Βουλή μόνο σε αναπληρωματικές εκλογές, σε άλλες περιοχές. [...] Στη νέα Βουλή [...] άσκησαν την αντιπολίτευση οι παλιοί ηγέτες Γ. Θεοτόκης, Δ. Ράλλης, Κ. Μαυρομιχάλης και οι νέοι πολιτικοί ηγέτες Δ. Γούναρης, Π. Τσαλδάρης και λίγο αργότερα ο Ν. Δημητρακόπουλος.

Η Βουλή αυτής της περιόδου υπήρξε εκείνη που επί ημερών της η Ελλάδα θριάμβευσε, αν και άρχισε το έργο της κάτω από δραματικές, πραγματικά, συνθήκες, που είχε δημιουργήσει η τελευταία ανάφλεξη του Κρητικού Ζητήματος.

Η Κρήτη σκόπιμα είχε διενεργήσει εκλογές την ίδια μέρα με την Ελλάδα, με σκοπό να αποστείλει τους εκπροσώπους της στη νέα ελληνική Βουλή, αφού μετά το κίνημα των Νεότουρκων το νησί είχε κηρύξει την ένωση με την Ελλάδα. Μάλιστα, τα αποτελέσματα ήταν εντελώς διαφορετικά από αυτά στην Ελλάδα, καθώς το κόμμα του Ε. Βενιζέλου εξέλεξε μόνο 23 βουλευτές σε σύνολο 69. Η Τουρκία όμως παραμόνευε για να βρει αφορμή και να επιτεθεί εναντίον της Ελλάδας.

Ο Βενιζέλος, βλέποντας ότι δεν ήταν καιρός για πολεμικές περιπέτειες, αρνήθηκε κατηγορηματικά στους βουλευτές από την Κρήτη να εισέλθουν στην ελληνική Βουλή. [...] Η άρνηση αυτή δεν ήταν καθόλου εύκολη για τον παλιό αγωνιστή και επαναστάτη. Τέσσερις μέρες παρέμεινε κλεισμένος στο ξενοδοχείο «Φρύνη» του Παλαιού Φαλήρου, στο οποίο διέμενε.

Παπαρρηγόπουλος, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ.5: 1882-1974, National Geographic, σ. 42.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τον πίνακα και τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

- α) τις επιπτώσεις από την άφιξη και την εγκατάσταση των προσφύγων στην εθνολογική σύσταση του πληθυσμού της Ελλάδας (μονάδες 13) και
- β) τη συμβολή τους στην αγροτική οικονομία της χώρας. (μονάδες 12)

Μονάδες 25

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[...] Στη Θράκη, όπου ο ελληνικός πληθυσμός είχε υποστεί δραστική μείωση μετά τη βουλγαρική κατοχή το 1913, η εγκατάσταση των προσφύγων ήταν άμεση προτεραιότητα για το ελληνικό κράτος. Το 1924, το ελληνικό στοιχείο έφτασε το 62,1% του πληθυσμού, ενώ, τέσσερα χρόνια αργότερα ένας στους τρεις κατοίκους της Θράκης ήταν πρόσφυγας. [...] Όπως επισήμανε ο πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος σε λόγο του το 1929, «...δεν υπήρξε ποτέ εθνικόν ελληνικόν κράτος εξίσου μεγάλον, όπως αυτό το οποίο έχουμε σήμερα (...) και μάλιστα τόσον ομοιογενές».

Γιώργος Γιαννακόπουλος, «*Η Ελλάδα με τους πρόσφυγες*», στο *ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ 1770-2000*, τ. 7^ο, Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 2003, σ. 92.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Οι κυβερνήσεις [...] εκτελούν μεγάλα εγχειροβελτιωτικά και αρδευτικά έργα, κυρίως σε τρεις περιοχές, στις πεδιάδες των Σερρών, της Δράμας και της Θεσσαλονίκης: διευθετούν προς όφελος της γεωργίας κοίτες χειμάρρων και μεγάλων ποταμών, όπως του Αξιού, του Στρυμόνα κλπ., που με τις πλημμύρες τους νέκρωναν τις παρόχθιες γαίες σε μεγάλο βάθος, αποξηραίνουν λίμνες [...] και τις γαίες τις παραδίδουν σε ακτήμονες πρόσφυγες και γηγενείς. Ο Γερμανός Stephan Ronhart [...] γράφει «Σήμερα η Ελλάδα, αφότου δέχθηκε στο έδαφός της τα πλήθη των προσφύγων, περικλείει στα σύνορά της ένα σχεδόν απόλυτα ομογενή από άποψη γλώσσας και θρησκείας λαό 6.550.000 ψυχών». Και σε άλλο σημείο: «Ο ελληνισμός σώζοντας τους πρόσφυγές του από την καταστροφή και την εξουθένωση έσωσε ο ίδιος τον εαυτό του και ανορθώθηκε πάλιν ηθικά, ενώ σύγχρονα συναρμολόγησε σφικτά ολόκληρο τον εθνικό του κορμό [...]».

Απ. Βακαλόπουλος, *Νέα Ελληνική Ιστορία*, σ. 383-385 στο *Αξιολόγηση των μαθητών της Γ΄ τάξης του Ενιαίου Λυκείου στο μάθημα Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας*, τχ. Β, ΚΕΕ, Αθήνα 2000, σ. 205-206.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

[...] Δόθηκε ιδιαίτερη ώθηση σε τομείς της γεωργίας, όπως η αμπελουργία και η μεταξοσκωληκοτροφία ιδιαίτερα στις περιοχές Αξιούπολης, Βέροιας, Έδεσσας, Αριδαίας, Φλώρινας, και στη ροδοκαλλιέργεια για ροδέλαιο στις περιοχές Έδεσσας, Βέροιας και Δράμας. Παράλληλα, οι πρόσφυγες [...] φύτεψαν αμπέλια αμερικανικής προέλευσης που δεν προσβάλλονταν από τη φυλλοξήρα. [...]

Ρ. Αλβανού, «Οι πρόσφυγες και η αγροτική επανάσταση του Μεσοπολέμου» στο *Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ*, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Οκτώβριος 2011, Αθήνα σ. 64.

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ

Παραγωγή δημητριακών, καπνού και βάμβακος
(σε χιλιάδες τόννους)

Έτος	Δημητριακά	Καπνός	Βαμβάκι
1921	624,8	23,3	3,8
1922	534,8	19,8	5,0
1923	602,3	37,8	8,0
1924	683,0	50,2	10,2
1925	708,7	60,8	10,5

(Πηγή: Foreign Office, 371: Annual reports on Greece, 1920-25 The Statesman's Year-Book, 1919-27.)

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΕ΄: *Νεώτερος Ελληνισμός από το 1913 ως το 1941*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2000², σ. 297.

*Όλα τα κείμενα αποδόθηκαν σε μονοτονικό· διατηρήθηκε, όμως, η ορθογραφία τους.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα Ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ώρα δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 5ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 29 ΜΑΪΟΥ 2015

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Ορεινοί
- β. Φεντερασιόν
- γ. Πατριαρχική Επιτροπή (1918).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α. Το δικαίωμα του «συνέρχεσθαι» και «συνεταιρίζεσθαι» κατοχυρώνεται συνταγματικά το 1844.
- β. Ο Τρικούπης δεν αποδεχόταν το χωρισμό των εξουσιών και στόχευε στη συγκέντρωση και τον έλεγχο τους από το κόμμα.
- γ. Το Ελληνικό Τυπογραφείο της Τραπεζούντας συνέβαλε αποφασιστικά στην ανάπτυξη της εθνικής συνείδησης.
- δ. Με τον Οργανικό Νόμο του 1900 δόθηκε οριστική λύση στο Κρητικό ζήτημα.
- ε. Η συνθήκη φιλίας και συνεργασίας ανάμεσα στους Μπολσεβίκους και τον Κεμάλ (Μάρτιος 1921) λειτούργησε ως ταφόπετρα του ποντιακού ζητήματος.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να αναφερθείτε:

- α. στο μεταναστευτικό ρεύμα Ελλήνων από τη Ρωσία, μετά τη συνθήκη του Βουκουρεστίου (μονάδες 5) και
- β. στο προσφυγικό ρεύμα Ελλήνων από τη Ρωσία, το διάστημα 1919–1921. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β2

Να αναφερθείτε στην κατάσταση του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα κατά τον 19^ο αιώνα.

Μονάδες 15

ΤΕΛΟΣ 1ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα Α, Β και Γ που σας δίνονται:

- α. να αναφερθείτε στις ρυθμίσεις της Σύμβασης της Λοζάνης της 30^{ης} Ιανουαρίου 1923 για την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, (μονάδες 13)
- β. να εξηγήσετε πώς η υπογραφή της Σύμβασης της Λοζάνης συνδέεται με την πραγματικότητα που είχε διαμορφωθεί μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, καθώς και με τις βλέψεις των ηγετών των δύο κρατών. (μονάδες 12)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Μια μέρα ήρθε στο Γκέλβερι Επιτροπή, από την Ελλάδα, όπως έλεγαν. Πήγαν μαζί τους και οι δικοί μας, για να κουβεντιάσουν για την Ανταλλαγή. [...] Οι άνθρωποι της Επιτροπής ήρθαν και μας έγραψαν τα ονόματα και τις περιουσίες μας. Μας είπαν πως θα γίνει Ανταλλαγή, θα πάμε στην Ελλάδα. Μας σύστησαν να μην φοβόμαστε. Να πουλήσουμε ό,τι μπορούμε από την κινητή μας περιουσία, και τα υπόλοιπα να τα πάρουμε μαζί μας. Μας είπαν πως, αν υπάρχουν στο χωριό μας τουρκεμένοι, μπορούνε, αν θέλουν, να φύγουν κι αυτοί για την Ελλάδα.

Η Έξοδος, τ.Β΄, Μαρτυρίες από τις επαρχίες της κεντρικής και νότιας Μικρασίας (Επιμ. Γ. Μουρέλος), Αθήνα: Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, 1982, σ. 9.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η ελληνική πλευρά [το 1923] επεδίωκε την ανταλλαγή των πληθυσμών. Ο Μουσταφά Κεμάλ συμμετείχε στον στενό πυρήνα των Νεότουρκων που κυβέρνησαν την Οθωμανική Αυτοκρατορία από το 1908 έως το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Βασική πολιτική των Νεότουρκων αποτελούσε η εκδίωξη των μη μουσουλμανικών εθνοτήτων από το έδαφος της αυτοκρατορίας. Η έξοδος των Ελλήνων κατά τη Μικρασιατική Καταστροφή ήταν μη αναστρέψιμη. Η εκδίωξη των εναπομεινάντων Ελλήνων από την Τουρκία ήταν απλώς ζήτημα χρόνου. Σε μια τέτοια περίπτωση, η Ελλάδα δεν θα είχε τη διαπραγματευτική ικανότητα να απαιτήσει τη μετανάστευση των τουρκο-μουσουλμανικών πληθυσμών της Ελλάδος.

Α. Μ. Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, Αθήνα: Πατάκης 2014, σ. 53.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Και στο ζήτημα των μειονοτήτων, υπήρξε ανεπανάληπτος ο ορθολογισμός και ο ρεαλισμός της βενιζελικής πολιτικής—και του Βενιζέλου προσωπικά. Κατεξοχήν δείγμα αυτής της ορθολογικής και ρεαλιστικής προσέγγισης υπήρξε η πρώιμη προθυμία του Βενιζέλου να αποδεχθεί την ανταλλαγή πληθυσμών ως ριζική μέθοδο επίλυσης των σχετικών ζητημάτων, ήδη από το 1914 (με την Τουρκία).

[...] Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, ο Βενιζέλος έσπευσε ανενδοίαστα να αναλάβει προσωπικά τη βαρύτερη ευθύνη της υποχρεωτικής ανταλλαγής των πληθυσμών (μολονότι προέβλεπε τότε ότι οι πρόσφυγες θα τον «αναθεματίσουν»). Στη συνέχεια ορθολογισμός και ρεαλισμός χαρακτήρισαν την κοσμογονία της προσφυγικής αποκατάστασης μέχρι την τελευταία της λεπτομέρεια.

Γ. Θ. Μαυρογορδάτος, *Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα* (Επιμ. Χ. Χατζηιωσήφ), τ.Β2', Αθήνα: Βιβλιόραμα, 2003, σσ. 24-25.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα Α και Β που σας δίνονται, να εκθέσετε και να εξηγήσετε τη διάσταση απόψεων μεταξύ του πρίγκιπα Γεωργίου και του Ελευθερίου Βενιζέλου, σχετικά με το ζήτημα της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα, στο πλαίσιο της πρώτης κυβέρνησης της Κρητικής Πολιτείας.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ο Βενιζέλος υπέρ της σταδιακής πορείας προς την ενωτική λύση

Ο σύμβουλος της δικαιοσύνης¹ εισηγήθηκε εμπιστευτικά στον ύπατο αρμοστή² το καλοκαίρι ήδη του 1900 τη διπλωματική μεθόδευση της σταδιακής εξελίξεως προς την ενωτική λύση: η άμεση επίτευξη της ενώσεως ήταν αδύνατη· η παράταση όμως του καθεστώτος της αρμοστείας ανέστειλλε την εφαρμογή των μέτρων που θα επέτρεπαν τη βαθμιαία απαλλαγή της Μεγαλονήσου από τα δεσμά της διεθνούς εξαρτήσεως· έτσι επέβαλλε την άμεση υποταγή της στην απόφαση των Μεγάλων Δυνάμεων και την καθιστούσε έρμαιο των αντικρουόμενων ευρωπαϊκών συμφερόντων· αντίθετα, η ολοκλήρωση της αυτονομίας, σύμφωνη προς τις υποσχέσεις των Δυνάμεων και τις προβλέψεις του Συντάγματος, θα συντελούσε στην προαγωγή των εθνικών συμφερόντων στο εξωτερικό και την κατοχύρωση της αυτοδιοικήσεως στο εσωτερικό, ιδίως μετά τη διοργάνωση της

¹ Ο Ελευθέριος Βενιζέλος

² Ο πρίγκιπας Γεώργιος

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

πολιτοφυλακής από Έλληνες αξιωματικούς και την παράλληλη αποχώρηση των διεθνών στρατευμάτων.

[...] Η πρωτοβουλία του Ελευθερίου Βενιζέλου προκάλεσε την άμεση και αποφασιστική αντίδραση του πρίγκιπα Γεωργίου. Η εισήγησή του προσέκρουε τόσο στη γενική αρχή της ουσιαστικής διαχείρισεως των διπλωματικών θεμάτων, ιδίως μάλιστα του Κρητικού, από τη δυναστεία, όσο και στην ειδικότερη αντίληψη της τελευταίας αυτής γύρω από τη μεθόδευση του εθνικού αγώνα.

Ο ύπατος αρμοστής, φορέας των εντολών της Αυλής των Αθηνών, με τη συγκατάθεση πάντοτε και της ελληνικής κυβερνήσεως, απέκρουσε τη συμβιβαστική εξελικτική διαδικασία και επιδίωκε περισσότερο να καταστήσει αβάσταχτη την πίεση από τις εσωτερικές συνθήκες, με την ελπίδα να εκβιάσει την ταχύτερη, κατά το δυνατόν, συγκατάνευση των ευρωπαϊκών Δυνάμεων στην ενωτική λύση.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, τ. ΙΔ΄, σ. 201.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η διάσταση ανάμεσα στον πρίγκιπα Γεώργιο και τον Ελευθέριο Βενιζέλο

Ο πρίγκιπας Γεώργιος, έχοντας την αντίληψη ότι η άσκηση της εξωτερικής πολιτικής της Κρήτης ήταν αρμοδιότητα της ελληνικής μοναρχίας, ανέλαβε μόνος τη μεθόδευση της προσάρτησης της Μεγαλονήσου στη μητέρα πατρίδα χωρίς να συμβουλευτεί τους υπουργούς του για τις ενδεχόμενες ενέργειες και διαπραγματεύσεις. Η πρωτοβουλία του είχε τη μορφή προσωπικών συζητήσεων με τον τσάρο της Ρωσίας και απευθείας διαπραγματεύσεων με τους υπουργούς Εξωτερικών της Ρωσίας, της Γαλλίας, της Αγγλίας και της Ιταλίας. Ο Βενιζέλος θεώρησε πρόωρες τις ενέργειες του ύπατου αρμοστή, κρίνοντας ότι η κρητική κυβέρνηση ήταν ασταθής και τα συνταγματικά θεμέλια ασαφή. Πίστευε και υποστήριζε την ανακήρυξη της Κρήτης σε ανεξάρτητο πριγκιπάτο ως τελευταίο στάδιο για τη νομότυπη πραγματοποίηση της ένωσής της με την Ελλάδα.

[...] Ο πρίγκιπας δεν ήταν ικανός να αντιληφθεί τη λεπτή διαφορά μεταξύ της δεσποτικής διακυβέρνησης με ξένη κηδεμονία και, από την άλλη μεριά, της πλήρους αυτονομίας χωρίς ξένες επεμβάσεις και με κυβερνήτη διορισμένο από την ελληνική κυβέρνηση, που υποστήριζε ο Βενιζέλος ως ασφαλέστερη μεθόδευση για την απώτερη επίτευξη του ενωτικού σκοπού... Ο πρίγκιπας Γεώργιος είχε την πεποίθηση ότι οποιαδήποτε λύση του Κρητικού θα προερχόταν από τις Μεγάλες Δυνάμεις και, κατά τη γνώμη του, οι πολιτικοί παράγοντες της Κρήτης ήταν άσχετοι με το θέμα, αν όχι επιζήμιοι... Στάθηκε αδύνατο γι' αυτόν να αντιληφθεί τη σημασία της πολιτικής κινητοποίησης των ίδιων των Κρητικών, καθώς και την εύλογη απαίτησή τους να αποκτήσουν τον έλεγχο της τύχης τους μετά από αιώνες αγώνων κατά των Τούρκων κυριάρχων.

Λ. Μακράκης, *Ελευθέριος Βενιζέλος*, σσ. 397-403, στο *Αξιολόγηση των μαθητών της Γ΄ Τάξης του Ενιαίου Λυκείου στο μάθημα Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας*, τ.Β΄, ΥΠΕΠΘ (Κ.Ε.Ε.), Αθήνα 2000, σσ. 315-316.

Όλα τα κείμενα αποδόθηκαν σε μονοτονικό· διατηρήθηκε, όμως, η ορθογραφία τους.

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ώρα δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΝΕΟ & ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 23 ΜΑΪΟΥ 2016
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ(ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ)- ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ(ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ)

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Κόμμα του Γ. Θεοτόκη
- β. Προσωρινή Κυβέρνησις της Κρήτης (1905)
- γ. Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α. Το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα δεν προέκυψαν ταξικά κόμματα στην Ελλάδα.
- β. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος παραιτήθηκε από τη θέση του ως Υπουργού Δικαιοσύνης της Κρητικής Πολιτείας στις 18 Μαρτίου 1901.
- γ. Τον Φεβρουάριο του 1913 πραγματοποιήθηκε η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.
- δ. Το κόστος των Βαλκανικών πολέμων κλόνησε την εθνική οικονομία.
- ε. Οι προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης να αποτρέψει την κρίση του 1932 εξάντλησαν τα αποθέματα της χώρας σε χρυσό και συνάλλαγμα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να αναφέρετε τους φορείς οργάνωσης της παλιννόστησης (μονάδες 7) και τις συνθήκες που βρήκαν οι πρόσφυγες του πρώτου διωγμού (1914-1918), όταν επέστρεψαν στις εστίες τους (μονάδες 6).

Μονάδες 13

ΘΕΜΑ Β2

Ποια εμπόδια αντιμετώπισε η αστική αποκατάσταση των προσφύγων κατά τη δεκαετία του 1920;

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε:

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΝΕΟ & ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

- α. στην ασάφεια του ελληνικού συντάγματος του 1864, ως προς την ανάθεση της εντολής για σχηματισμό κυβέρνησης, και στο πρόβλημα που αυτή προκαλούσε (μονάδες 8)
- β. στη ρύθμιση με την οποία επιχειρήθηκε η επίλυση του προβλήματος (μονάδες 10) και στις συνέπειές της στο κοινοβουλευτικό σύστημα (μονάδες 7).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Λίγες μέρες μετά το όργιο της εκλογικής νοθείας, στις 29 Ιουνίου 1874, τυπώνεται στην εφημερίδα *Καιροί* το πολιτικό Κατηγορώ του Χαρίλαου Τρικούπη, υπό τον οικείο πλέον τίτλο «Τις πταίει;». [...] [Σύμφωνα με τον Τρικούπη] αποκλειστικός υπεύθυνος της παρατεταμένης πολιτικής κρίσης που μαστίζει τον τόπο είναι ο θρόνος, «το στοιχείον εις το οποίον διά της διαστροφής των συνταγματικών ημών θεσμών συνεκεντρώθη ολόκληρος η εξουσία». Ο Τρικούπης αποδοκιμάζει οποιαδήποτε άλλη εκδοχή, που θα επέριπτε ευθύνες στο λαό ή στα πολιτικά κόμματα: για το Μεσολογγίτη πολιτικό, το μεν έθνος βρίσκεται μπροστά στο δίλημμα «της υποταγής εις την αυθαιρεσίαν ή της επαναστάσεως», οι δε πολιτικοί είναι ανίκανοι να αντικρούσουν τον απόλυτα μοναρχικό τρόπο διακυβέρνησης που έχει επιλέξει το στέμμα, εκτός από αυτούς που συνηγορούν και υποθάλλουν τη βασιλική αυταρχικότητα.

Η αιχμηρή πολιτική θέση του Τρικούπη ολοκληρώνεται με το εξής συμπέρασμα: ο σχηματισμός κυβερνήσεων πλειοψηφίας και η διαμόρφωση δικομματικού συστήματος είναι η μόνη θεραπεία της νόσου, αυτή που απομακρύνει το έθνος από την επαναστατική, λανθασμένη και ριψοκίνδυνη, κατά την άποψή του, προοπτική.

N. Μαρωνίτη, «Η εποχή του Γεωργίου Α΄. Πολιτική ανανέωση και αλυτρωτισμός», *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000*, τ.5, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 2003, σ. 14.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Όπως πλήρης υπήρξεν ο προς τα δικαιώματα του λαού περί την εκλογήν των βουλευτών σεβασμός της κυβερνήσεώς μου, ούτως ενδελεχής θέλει είσθαι η παρ' εμού αναγνώρισις των από του γράμματος και του πνεύματος του συντάγματος στηριζομένων προνομίων των εκλεκτών του Έθνους. Αι προνομίαί αύται της Βουλής ανταποκρίνονται προς καθήκοντα επιβαλλόμενα εις αυτήν. Απαιτών ως απαραίτητον προσόν των καλουμένων παρ' εμού εις την κυβέρνησιν του τόπου την δεδηλωμένην προς αυτούς εμπιστοσύνην της πλειονοψηφίας των αντιπροσώπων του Έθνους, απεκδέχομαι* ίνα η Βουλή καθιστά εφικτήν την ύπαρξιν του προσόντος τούτου, ου άνευ αποβαίνει αδύνατος η εναρμόνιος λειτουργία του πολιτεύματος.

*απεκδέχομαι: προσδοκώ.

Βασιλικός λόγος στη Βουλή, 11 Αυγούστου 1875, στο Βιβλίο μαθητή *Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας, Γ΄ Τάξη Γενικού Λυκείου*, Αθήνα, ΙΤΥΕ «Διόφαντος», 2015, σ. 79.

ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε στις νομοθετικές ρυθμίσεις του 1870-1871 και του 1917 για την επίλυση του αγροτικού ζητήματος στην Ελλάδα, και ειδικότερα:

- α. στους στόχους και το περιεχόμενο των ρυθμίσεων (μονάδες 15)
- β. στην υλοποίησή τους (μονάδες 10).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Οι λόγοι που ωθούν την κυβέρνηση Κουμουνδούρου στη σημαντική αυτή θεσμική μεταβολή είναι πολλαπλοί.

α) *Λόγοι οικονομικοί*: Με την αγροτική μεταρρύθμιση του 1871 το κράτος επιχειρεί να επαυξήσει τα δικά του έσοδα από τα ποσά της εξαγοράς, όπως και των τραπεζών και των εμπορικών ομάδων, καθώς έρχεται να ενισχύσει τις φυτείες και το μικρό ή μεσαίο οικογενειακό κλήρο. Με την επέκταση των εξαγωγών του αγροτικού προϊόντος των φυτειών, οι εμπορικές ομάδες θα δουν μια ταχεία ανάπτυξή τους, ενώ ταυτόχρονα θα ενισχυθεί ο ρόλος τους στη δανειοδότηση των τρεχουσών αναγκών των νέων τώρα μικροπαραγωγών.

Με την παραχώρηση της δημόσιας γης, το κράτος θα στερηθεί το 25% της ακαθάριστης παραγωγής, αλλά θα αποκτήσει νέες πηγές εσόδων, τους φόρους και τους δασμούς, που θα επιβληθούν στο αυξημένο τώρα αγροτικό προϊόν των φυτειών, καθώς θα έχουμε μια επέκταση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και αύξηση της παραγωγής.

β) *Λόγοι κοινωνικοί*: Αν και δεν υπάρχει κάποιο συγκροτημένο κίνημα ακτημόνων, οι καταπατήσεις των εθνικών και εκκλησιαστικών γαιών εκ μέρους μη κληρούχων ή μικροϊδιοκτητών σε διάφορες περιοχές της χώρας, ιδιαίτερα στην Πελοπόννησο, που δημιουργούν εστίες εντάσεων, συνηγορούν για την προικοδότηση αυτών των κοινωνικών ομάδων με «λαχίδια»* εθνικής γης. [...]

Το όλο εγχείρημα μπορούμε να το δούμε ως ένα μέρος της όλης προσπάθειας του Α. Κουμουνδούρου, που αγκαλιάζει την περίοδο 1860-1880 και αποσκοπεί με την ανάπτυξη της γεωργίας [...] στην προώθηση της εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα.

*λαχίδια: τεμάχια γης.

Θ. Καλαφάτης, «Η αγροτική οικονομία. Όψεις της αγροτικής ανάπτυξης», *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000*, τ.5, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 2003, σ. 72.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Πρόθεση των Φιλελευθέρων ήταν να ενισχύσουν το εθνικό φρόνημα των χωρικών, βασικής πηγής οπλιτών για τους επερχόμενους πολέμους, αλλά και να ενισχύσουν την έλξη που ασκούσε το ελληνικό εθνικό πρόγραμμα μεταξύ των ποικίλων χριστιανικών πληθυσμών της Βόρειας Ελλάδας. Η ρητή υπόσχεση μιας εκτεταμένης αγροτικής μεταρρύθμισης εντάσσεται στην πολιτική αυτή, η οποία είχε άμεσα θετικά αποτελέσματα και προς τις δύο κατευθύνσεις. Αρχικά, η απαλλοτρίωση των τσιφλικιών (ειδικώς

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΝΕΟ & ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

βεβαίως των χριστιανών γαιοκτημόνων) προβλεπόταν να γίνει εκουσίως, με διάφορα προγράμματα χρηματοδότησης των ακτημόνων αγοραστών και με αργούς ρυθμούς. Η όξυνση, όμως, των ενδοαστικών συγκρούσεων και ο Διχασμός του πολιτικού κόσμου έσπρωξε την Κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης να υιοθετήσει ένα πιο ριζοσπαστικό πρόγραμμα υποχρεωτικής απαλλοτρίωσης.

Σ. Δ. Πετμεζάς, «Αγροτική οικονομία. Τα όρια του μοντέλου αγροτικής ανάπτυξης του 19ου αιώνα», στο Χ. Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα. Όψεις πολιτικής και οικονομικής ιστορίας 1900-1940*, Αθήνα, Βιβλιόραμα, 2009, σ. 219.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Η λύση που επελέγη ήταν η αναπαραγωγή, στη Βόρειο Ελλάδα, του νοτιοελλαδικού κοινωνικού προτύπου, το οποίο στηριζόταν στη μικρή ιδιοκτησία και την οικογενειακή αγροτική εκμετάλλευση. Το πρότυπο αυτό είχε αποδειχτεί αρκετά επιτυχημένο, αν όχι από οικονομική οπωσδήποτε από πολιτική άποψη, καθώς είχε συμβάλει [...] στη σταθεροποίηση της κρατικής εξουσίας και του πολιτεύματος.

Η διανομή γης ήταν το κυριότερο όπλο που διέθετε το ελληνικό κράτος προκειμένου να νομιμοποιήσει την κυριαρχία του στη Βόρειο Ελλάδα. [...]

Η αγροτική μεταρρύθμιση άρχισε τελικά να υλοποιείται από το 1923 και ύστερα [...]. Η γη που δίνουμε τότε το κράτος ανήκε προηγουμένως κυρίως σε Τούρκους και Βουλγάρους που είχαν αποχωρήσει, στο πλαίσιο της ανταλλαγής των πληθυσμών, αλλά και σε έλληνες μεγαλογαιοκτήμονες.

Α. Φραγκιάδης, *Ελληνική οικονομία 19ος – 20ός αιώνας. Από τον Αγώνα της Ανεξαρτησίας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση της Ευρώπης*, Αθήνα, Νεφέλη 2007, σσ. 130-131.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 4ΗΣ ΑΠΟ 4 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 12 ΙΟΥΝΙΟΥ 2017
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Εκλεκτικοί
- β. Στρατιωτικός Σύνδεσμος
- γ. Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2	
Να αντιστοιχίσετε σωστά τα γράμματα (διπλωματικές πράξεις) της στήλης A με τους αριθμούς (ρυθμίσεις) της στήλης B (περισσεύει ένα στοιχείο από τη στήλη B):	
ΣΤΗΛΗ A	ΣΤΗΛΗ B
α. Συνθήκη του Λονδίνου (1913)	1. Παραχώρηση στην Ελλάδα της Δυτικής Θράκης από τη Βουλγαρία
β. Συνθήκη του Βουκουρεστίου (1913)	2. Παραίτηση του σουλτάνου από όλα τα δικαιώματά του στην Κρήτη
γ. Συνθήκη του Νεϊγύ (1919)	3. Εξαίρεση από την ανταλλαγή των μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης
δ. Συνθήκη των Σεβρών (1920)	4. Αμοιβαία απόσβεση των οικονομικών υποχρεώσεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας
ε. Συμφωνία της Άγκυρας (1930)	5. Υπαγωγή της περιοχής της Σμύρνης σε ελληνική διοίκηση για πέντε χρόνια
	6. Τερματισμός των Βαλκανικών πολέμων

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

- α. Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά των κομμάτων κατά το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα και πώς ήταν οργανωμένη η βάση τους; (μονάδες 7)
- β. Με ποια κριτήρια επιλέγονταν οι υποψήφιοι βουλευτές και ποια ήταν η κοινωνική τους προέλευση κατά το ίδιο χρονικό διάστημα; (μονάδες 6)

Μονάδες 13

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΘΕΜΑ Β2

- α. Γιατί η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ) έδωσε προτεραιότητα στη γεωργία; (μονάδες 6)
- β. Για ποιους λόγους προτιμήθηκαν η Μακεδονία και η Δυτική Θράκη για την εγκατάσταση των προσφύγων; (μονάδες 6)

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε:

- α. στις διεθνείς εξελίξεις του 1908 που επηρέασαν την πορεία του Κρητικού Ζητήματος (μονάδες 4) και στις σχετικές αντιδράσεις των Κρητών, (μονάδες 8)
- β. στις αντιδράσεις των Μεγάλων Δυνάμεων και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Τουρκίας) που προκάλεσαν οι ενέργειες των Κρητών. (μονάδες 13)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Χειρόγραφη προκήρυξη του Ελευθερίου Βενιζέλου:

Τρίτη μεσονύκτιον 22 Σεπτεμβρίου 1908

Αγαπητοί συμπατριώται,

Της Βουλγαρίας ανακηρυχθείσης εις Βασίλειον, ανάγκη αμέσως αύριον να κηρύξωμεν και ημείς την ένωσιν. Παραλάβετε όσους περισσοτέρους δύνασθε άόπλους και έλθετε αύριον εις Χανιά έως τας 2 μ.μ. Ζήτω το Έθνος, ζήτω η ένωσις.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Διάγγελμα της Κυβερνήσεως της Κρήτης:

Προς τον Λαόν της Κρήτης

Αγαπητοί συμπατριώται,

Ιερόν καθήκον επέβαλεν και εις τον λαόν και εις την κυβέρνησιν να λύσωσι και τον τελευταίον δεσμόν τον κωλύοντα την πλήρη ανεξαρτησίαν της αγαπητής μας πατρίδος και να κηρύξωμεν την ένωσιν της Κρήτης μετά της Μητρός Ελλάδος. Τα κωλύματα, άτινα παρενεβάλλοντο μέχρι τούδε εις την αγαθήν θέλησιν των Προστατίδων Δυνάμεων, [...] ήρθησαν εντελώς, διότι από προχθές ο τηλεόγραφος μας ανήγγελεν ότι η μεν Βουλγαρία ανεκηρύχθη εις ανεξάρτητον Βασίλειον, η δε Βοσνία και Ερζεγοβίνη προσαρτάται εις την Αυστροουγγαρίαν. [...]

Εναπόκειται ήδη εις πάντας ημάς να δείξωμεν ότι είμεθα άξιοι του μεγάλου επιτελεσθέντος βήματος, τηρούντες μετά ζήλου την δημοσίαν τάξιν και περιφρουρούντες μετά πατρικής μερίμνης τα συμφέροντα των συμπατριωτών μας Μουσουλμάνων.

ΤΕΛΟΣ 2ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

Έχομεν ακράδαντον πεποίθησιν ότι ο Κρητικός Λαός, ο οποίος εις τας κρίσιμους περιστάσεις ανεφάνη πάντοτε πιστός εκτελεστής του καθήκοντός του δεν θα υστερήση σήμερον τούτου.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Το Ενωτικό Ψήφισμα της Κυβερνήσεως της Κρήτης:

Η Κυβέρνησις της Κρήτης, διερμηνεύουσα το αναλλοίωτον φρόνημα του Κρητικού Λαού, κηρύσσει την ανεξαρτησίαν της Κρήτης και την ένωσιν αυτής μετά της Ελλάδος, όπως μετ' αυτής αποτελέση αδιαίρετον και αδιάσπαστον Συνταγματικόν Βασίλειον. [...]

Εντέλλεται εις τας Αρχάς της νήσου, όπως, συμφώνως τω Ψηφίσματι τούτω, εξακολουθήσωσι ν' ασκώσι τα καθήκοντα της υπηρεσίας των. Εγένετο εν Χανίοις τη 24η Σεπτεμβρίου 1908.

Στέλλα Κ. Αλιγιζάκη, *Η επαναστατική προκήρυξη της 22 Σεπτεμβρίου 1908, Συμβολή στην Κρητική Ιστορία της περιόδου της Αυτονομίας*, Αθήνα 1982, σ. 71 και 89-90, στο *Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας*, Γ΄ Λυκείου, βιβλίο καθηγητή.

ΚΕΙΜΕΝΟ Δ

Η αντίδραση των προστάτιδων Δυνάμεων απέναντι στην επαναστατική πρωτοβουλία του κρητικού λαού δεν ήταν απόλυτα αρνητική. Οι τέσσερις κυβερνήσεις, μετά από ολιγοήμερες διαβουλεύσεις, έσπευδαν να τονίσουν ότι «δεν θα απείχον του να αποβλέψουν μετ' ευμενείας προς την συζήτησιν του ζητήματος τούτου μετά της Τουρκίας, εάν η τάξις διατηρηθή εν τη νήσω και εξασφαλισθή η προστασία του μουσουλμανικού πληθυσμού». [...] Οι Νεότουρκοι εθνικιστές, μετά την αναγκαστική υποχώρηση απέναντι στη Βουλγαρία (:ανακήρυξή της σε ανεξάρτητο βασίλειο) και στην Αυστρο-Ουγγαρία (:προσάρτηση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης), αναζητούσαν στη ματαιώση της ενωτικής λύσεως το έρεισμα μιας πρώτης διπλωματικής επιτυχίας. [...] Πίσω από την παράταση των διαπραγματεύσεων δεν ήταν πλέον δύσκολο να διαφανεί η επιφυλακτικότητα αρχικά και η υπαναχώρηση στη συνέχεια των προστάτιδων Δυνάμεων. Σ' αυτό ακριβώς το σημείο, η Τουρκία έκρινε σκόπιμο να ζητήσει και την πλήρη διευκρίνιση των ευρωπαϊκών προθέσεων. [...]

Η ουσιαστική εντούτοις απεμπόληση της διαπραγματευτικής διαδικασίας με άμεσο στόχο την ένωση δεν ανέστειλε την εφαρμογή της αποφάσεως των Δυνάμεων να αποσύρουν από τη Μεγαλόνησο τα υπόλοιπα στρατεύματά τους. [...] Στις 30 Ιουνίου οι εκπρόσωποι των Δυνάμεων συνόδευσαν την επαναβεβαίωση της 24ης Ιουλίου 1909 σαν ημέρα αποχωρήσεως των τελευταίων αghμάτων τους, με την εξαγγελία της σταθερής τους προθέσεως να προστατεύσουν, αν παραστεί ανάγκη, τη μουσουλμανική μειονότητα και να διαφυλάξουν πιστά την έννομη τάξη και τα επικυριαρχικά δικαιώματα του σουλτάνου.

*Το κείμενο αποδόθηκε στο μονοτονικό, διατηρήθηκε όμως η ορθογραφία του.

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και τον πίνακα που σας δίνονται, να αναφερθείτε:

- α. στην εξέλιξη των ναυτικών κέντρων από τη δεκαετία 1821-1830 έως το 1870, (μονάδες 13)
- β. στην περίπτωση της Σύρου και στους λόγους ανάπτυξής της κατά την ίδια περίοδο. (μονάδες 12)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[..] Στην διάρκεια της Επανάστασης είχε καταστραφή μεγάλο ποσοστό των πλοίων, αλλά ένας ισχυρός πυρήνας περισώθηκε. Αν και η Ύδρα και οι Σπέτσες είχαν χάσει αντίστοιχα τα 78% και 50% του εμπορικού τους ναυτικού, στο τέλος του αγώνα η πρώτη διέθετε ακόμη 100 πλοία συνολικής χωρητικότητας 10.240 τόννων και οι Σπέτσες είχαν 50 πλοία 10.324 τόννων, όλα από 30 τόννους και πάνω. Με την αποκατάσταση της ειρήνης ιδρύθηκαν νέα ναυπηγεία σε πολλά νησιά και λιμάνια η ναυπηγική έγινε μια από τις σημαντικότερες βιομηχανίες του νεοσύστατου κράτους. [...]

Μετά την Επανάσταση, η Σύρος και αργότερα ο Πειραιάς έγιναν τα κύρια εμπορικά κέντρα με τα πιο δραστήρια ναυπηγεία. Από το 1827 μέχρι το 1834 ναυπηγήθηκαν στην Σύρο πάνω από 260 πλοία.

*Το κείμενο αποδόθηκε στο μονοτονικό, διατηρήθηκε όμως η ορθογραφία του.

Γ. Λεονταρίτης, *Ελληνική εμπορική ναυτιλία*, Ε.Μ.Ν.Ε. Μνήμων, Αθήνα 1981, σ. 62-63.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Σε κύριο ναυτιλιακό κέντρο της δυτικής Ελλάδας αναδεικνύεται η μικρή κωμόπολη σφηνωμένη σε μια γωνιά των βόρειων ακτών του Κορινθιακού κόλπου, το Γαλαξίδι. Πραγματοποιώντας μια πραγματικά εντυπωσιακή οικονομική άνθηση, το Γαλαξίδι, μέσα σε μία τριακονταετία, μεταξύ 1840 και 1870, πενταπλασιάζει το στόλο του. Το 1870, τη χρονιά της κορύφωσής του, διαθέτει 320 μεγάλα ιστιοφόρα και σχεδόν προκαλεί την αδιαμφισβήτητη κυρίαρχο του Αιγαίου, τη Σύρο, η οποία την ίδια χρονιά διαθέτει 700 ιστιοφόρα. Αποτελεί το κύριο ναυπηγικό κέντρο της δυτικής Ελλάδας και στηρίζει όλη του την ευημερία στην παραγωγή και εκμετάλλευση ιστιοφόρων.

ΠΙΝΑΚΑΣ: *Ελληνικά ναυτικά κέντρα με ποντοφόρα φορτηγά ιστιοφόρα*

	1840	1870
Γαλαξίδι	64	319
Σύρος	90	700
Σπέτσες	26	211
Ύδρα	24	119
Πειραιάς	1	49

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Το διαμετακομιστικό εμπόριο αποτέλεσε την πρώτιστη οικονομική δραστηριότητα στη Σύρο σε όλη την περίοδο της ακμής της. Σπουδαία συμμετοχή στο συνολικό εμπόριο της πόλης είχαν και οι εισαγωγές, οι οποίες σαφώς υπερτερούσαν σημαντικά των εξαγωγών που πραγματοποιούνταν από τους συριανούς εμπόρους. Στην ουσία η Σύρος υπήρξε αφενός η αγορά διοχέτευσης των δυτικών και ανατολικών προϊόντων προς την Ανατολή και τη Δύση αντίστοιχα και αφετέρου ο τόπος εισόδου των εξωτερικών αγαθών προς την ελληνική ενδοχώρα. [...] Το εμπόρευμα που είχε παραγγελθεί από τον ερμούπολίτη έμπορο ερχόταν στη Σύρο για να κατατεθεί στην αποθήκη διαμετακόμισης (transit).

Το ναυπηγείο της πόλης ήταν ένας από τους ζωτικότερους τομείς της τοπικής οικονομίας. Η πλούσια δραστηριότητά του οφείλεται στην παρουσία των ψαριανών και χίων ναυπηγών. [...] Στο πλευρό τους είχαν ένα πολυάριθμο εργατικό δυναμικό, το οποίο παρείχε ειδικευμένη εργασία. [...] Το συνολικά εργαζόμενο προσωπικό του ναυπηγείου ανέρχονταν σε πάνω από 1.000 άτομα. [...] Αν υπολογίσουμε ότι ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Ερμούπολης το 1850 ήταν 7.650 άτομα, τότε ο αριθμός των απασχολούμενων στο ναυπηγείο της πόλης υποδεικνύει τη μεγάλη σπουδαιότητα που είχαν οι ναυπηγικές εργασίες στη Σύρο. [...]

Β. Καρδάσης, «Η Σύρος σταυροδρόμι της Ανατολικής Μεσογείου», στο Γ.Β. Δερτιλής - Κ. Κωστής (επιμ.), *Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας (18ος – 20ός αιώνας)*, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 1991, σ. 329, 325 και 332.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ **ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΤΕΛΟΣ 5ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 13 ΙΟΥΝΙΟΥ 2018
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. «κλήριγκ»
- β. Εθνικόν Κομιτάτον
- γ. Οργανισμός (1914)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α. Με το Σύνταγμα του 1844 δεν κατοχυρώθηκε το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι.
- β. Ο Θεόδωρος Δηλιγιάννης υποστήριζε ένα κράτος κοινωνικής αλληλεγγύης.
- γ. Στην Ελλάδα, αντίθετα από τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, δεν διαμορφώθηκαν ταξικά κόμματα μέχρι τα τέλη του 19ου αιώνα.
- δ. Η Τράπεζα της Ελλάδος ιδρύθηκε με αφορμή αίτημα της ΕΑΠ.
- ε. Το κίνημα στο Θέρισσο υποστηρίχθηκε από την ελληνική κυβέρνηση.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

- α. Να αναφέρετε ονομαστικά τα αντιβενιζελικά κόμματα. (μονάδες 3)
- β. Ποια ήταν τα κοινά χαρακτηριστικά τους; (μονάδες 10)

Μονάδες 13

ΘΕΜΑ Β2

- α. Ποια ήταν τα στάδια οργάνωσης της Κρητικής Πολιτείας μέχρι και την έγκριση του Συντάγματός της; (μονάδες 10)
- β. Ποια ήταν τα οικονομικά μέτρα που πήρε η Κρητική Πολιτεία; (μονάδες 2)

Μονάδες 12

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΘΕΜΑ Γ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να απαντήσετε στις εξής ερωτήσεις:

- α. Ποιες προσδοκίες καλλιέργουσε η ιδέα της ανάπτυξης του σιδηροδρομικού δικτύου στην Ελλάδα τον 19ο αιώνα; (μονάδες 10)
- β. Ποια ήταν η επέκταση του σιδηροδρομικού δικτύου μέχρι και την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα και ποιες δυσκολίες συνάντησε στην πραγματοποίησή της; (μονάδες 7)
- γ. Σε ποιο βαθμό εκπληρώθηκαν οι αναπτυξιακές προσδοκίες που γέννησε η κατασκευή του σιδηροδρομικού δικτύου στην Ελλάδα; (μονάδες 8)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Τοιουτοτρόπως [εννοείται: με την κατασκευή σιδηροδρομικού δικτύου] δε οι γεωργοί θα ηύξανον τας εργασίας των, θα κέρδαινον περισσότερα, και φυσικώ τω λόγω θα εβελτιούτο ο υλικός και ηθικός βίος των, και η ανταλλαγή των προϊόντων [...] θα ηύξανε την ποιότητα, την ποσότητα και το κέρδος. Επειδή δε την γεωργίαν παρακολουθοῦσι πάντοτε αι τέχναι¹ και η βιομηχανία, ως και τανάπαλιν, πολλών γεωργικών προϊόντων, μεταβαλλομένων εις βιομηχανικά προϊόντα, θα ανεπτύσσοντο συγχρόνως αι τέχναι και η βιομηχανία. Τα έως τότε δε εισαγόμενα ομοειδή προϊόντα θα έπαυον, και το εκ τούτων περίσσευμα των χρημάτων μας προκύπτων θα το μεταχειριζόμεθα εις προμήθειαν νέων προϊόντων ξένων ή εγχωρίων.

¹ αι τέχναι = χειρωνακτικά επαγγέλματα.

Α.Ν.Βερναρδάκης, *Περί του εν Ελλάδι εμπορίου*, Αθήνα 1885, στο *Αξιολόγηση των μαθητών στο μάθημα Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας*, Αθήνα 1999, σ. 40.

Το κείμενο αποδόθηκε στο μονοτονικό, διατηρήθηκε όμως η ορθογραφία του.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β	
ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ, 1869-1907	
Έτος	Χιλιόμετρα δικτύου
1869	9
1883	22
1885	222
1889	640
1892	900
1897	970
1903	1.132
1904	1.335
1907	1.372

Γ. Δερτιλής, *Ιστορία του Ελληνικού κράτους. 1830-1920*, τόμος Β', Αθήνα 2005, σ. 676.

Ο πίνακας προσαρμόστηκε για τις ανάγκες της εξέτασης.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Από πολλές [...] απόψεις, η χρησιμότητά τους [ενν. των σιδηροδρόμων] για μια διαδικασία μετάβασης ήταν αμφισβητήσιμη, αν όχι τελείως αρνητική. Το ολικό μήκος γραμμών [...] δείχνει ότι η ένεση επενδύσεων δεν ήταν αρκετή για να δημιουργήσει συνθήκες οικονομικής απογείωσης. Αλλά και μεγαλύτερες να ήταν οι επενδύσεις, πάλι θα ήταν σχεδόν άχρηστες. Η κατασκευή σιδηροδρόμων δεν μπορούσε να παίξει τονωτικό ρόλο για ανύπαρκτους βιομηχανικούς κατασκευαστές δικτύου και τροχαίου υλικού ούτε ήταν αρκετά ισχυρό κίνητρο για να δημιουργηθούν τέτοιες βιομηχανίες σε μια χώρα που δεν είχε σίδηρο και κάρβουνο. [...]

Ακόμα και στον τομέα των μεταφορών η εισφορά του σιδηροδρόμου στην ανάπτυξη της χώρας δεν ήταν αποφασιστική, όχι μόνο γιατί το δίκτυο δεν είχε παντού το ίδιο πλάτος γραμμών αλλά κυρίως γιατί είχε κατασκευαστεί, με κάποια ελαφρότητα, έτσι που να εξυπηρετεί κυρίως παράλιες περιοχές. Ο ανταγωνισμός της ναυτιλίας θα ήταν ίσως μικρότερη απειλή σ' εποχή οικονομικής άνθησης· έφτασε να είναι σοβαρό εμπόδιο στις συνθήκες οξύτατης κρίσης, που είχαν προξενήσει ένα πόλεμο τιμών στην αγορά των ναυτικών μεταφορών.

Γ. Δερτιλής, *Κοινωνικός μετασχηματισμός και στρατιωτική επέμβαση. 1880-1909*, Αθήνα 1977, σ. 78-79.

ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από:

- α. Το κείμενο Α, να αναφερθείτε στο ζήτημα της παραχώρησης κλήρων στους πρόσφυγες-αγρότες μετά το 1923. (μονάδες 10)
- β. Τα κείμενα Β και Γ, να απαντήσετε στην εξής ερώτηση: Με ποιους τρόπους ωφελήθηκε η αγροτική οικονομία από την εγκατάσταση των προσφύγων; (μονάδες 15)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Μόλις η ομάδα φθάσει στον τόπο του προορισμού, οι εκπρόσωποί της αποδέχονται την παραλαβή της γης [...]. Η παραλαβή γίνεται χωρίς τοπογράφηση και τα σύνορα σημειώνονται κατά προσέγγιση. Το μέγεθος του τμήματος της γης, που διανέμεται σε κάθε οικογένεια, εξαρτάται βεβαίως από τη συνολική έκταση. Καθορίζεται πάντως από τις Υπηρεσίες με τέτοιο τρόπο, ώστε να εξασφαλίζει η οικογένεια τα προς το ζην καθώς και τα μέσα να εξοφλήσει τα χρέη της. Γενικά ως βάση θεωρείται η τετραμελής οικογένεια με την προσθήκη του 1/5 της διανομής για κάθε επιπλέον μέλος. [...] Είναι περιττό να τονίσουμε ότι η αξία της διανομής κυμαίνεται επίσης από τόπο σε τόπο, συχνά δε στην ίδια περιοχή από το ένα σημείο στο άλλο. Η διακύμανση αυτή δεν εξαρτάται μόνο από την ποιότητα του εδάφους, αλλά επίσης από την υπάρχουσα υποδομή και απόσταση από κάποιο αστικό κέντρο κ.λπ.

Κοινωνία των Εθνών, *Η εγκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα*, μτφρ. Φ. και Μ. Βεϊνόγλου, Αθήνα 1997, σ. 45-46.

ΥΠΛΟΓΟΝ ΤΗΣ ΔΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Το 76 τοις εκατό αυτών των αγροτών [προσφύγων] ασχολούνται με την καλλιέργεια διαφόρων δημητριακών και κυρίως σιταριού. Τα δημητριακά ανταποδίδουν πιο γρήγορα από κάθε άλλη καλλιέργεια τους κόπους του αγρότη και η άθλια κατάσταση των προσφύγων δεν τους επέτρεπε την πολυτέλεια της καθυστέρησης που απαιτούν οι άλλες καλλιέργειες. Ο αγρότης που έσπειρε σιτάρι το φθινόπωρο του 1923 μπορούσε να φάει ψωμί απ' τη δική του γη την επόμενη άνοιξη. Δεν μπορούσε να περιμένει ν' αρχίσουν ν' αποδίδουν καρπούς τα οπωροφόρα δέντρα. Το σιτάρι αναπτύσσεται σχεδόν σε κάθε είδος εδάφους. Από την άλλη πλευρά, ο καπνός, το άλλο αναπτυσσόμενο με ταχύτητα προϊόν της χώρας, απαιτεί πολύ ειδικές συνθήκες, συνθήκες εδάφους, κλίματος και έκθεσης. Όπου υπήρχε αυτή η ευτυχής σύμπτωση, φυτεύτηκε καπνός καθώς ο τελευταίος δεν αναπτύσσεται απλώς γρήγορα και μπορεί να πουληθεί αμέσως αποφέροντας χρήματα στον καλλιεργητή αλλά και γιατί η οικονομική του απόδοση κατά στρέμμα είναι πολύ υψηλή. Βρέθηκαν αρκετά εδάφη που προσφέρονταν για καλλιέργεια καπνού έτσι ώστε το 14 τοις εκατό των αγροτών επιδίδονται στην καπνοκαλλιέργεια.

Το υπόλοιπο 10 τοις εκατό των αγροτών περιλαμβάνει περίπου ένα 3 τοις εκατό που καλλιεργούν σταφύλια και 2 τοις εκατό που καλλιεργούν οπωροφόρα ενώ το τελευταίο 5 τοις εκατό επιδίδονται σε διάφορες αγροτικές ασχολίες όπως η μεταφορά των αγροτικών προϊόντων και τα συναφή με τη γεωργία επαγγέλματα, όπως αυτά του σιδηρουργού, του μυλωνά κ.λπ.

H. Morgenthau, *Η αποστολή μου στην Αθήνα. Το έπος εγκατάστασης*, μτφρ. Σ. Κασεσιάν, Αθήνα 1994, σ. 377-378.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Η υλοποίηση έργων υποδομής εξυπηρετούσε ταυτόχρονα δύο σημαντικούς στόχους: τη βελτίωση των γενικότερων συνθηκών διαβίωσης στους προσφυγικούς οικισμούς και τη δημιουργία των κατάλληλων όρων για την ουσιαστική ανάπτυξη της γεωργικής παραγωγής. [...]

Με μοχλό τη διαδικασία αποκατάστασης των αγροτών προσφύγων, το κράτος επενέβη αποφασιστικά στην αγροτική οικονομία αλλάζοντας τις δομές της. Η διαδικασία απαλλοτρίωσης των τσιφλικιών επιταχύνθηκε, ενώ, παράλληλα με την αναδιανομή της γης, κυριάρχησε στον αγροτικό χώρο μία διαρκώς αυξανόμενη μέριμνα, που έκανε εφικτή την αλλαγή της όψης της υπαίθρου. Το 1936 οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις του ελληνικού κράτους είχαν σχεδόν διπλασιαστεί, ενώ οι βόρειες επαρχίες του κράτους με δυσκολία θύμιζαν στους ξένους περιηγητές τα σχεδόν έρημα τοπία του 1923.

Κ. Κατσάπης, «Η αποκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου: Το γενικό περίγραμμα», στο: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, *Πέρα από την Καταστροφή. Μικρασιάτες πρόσφυγες στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου*, Αθήνα 2003, σ. 31-32.

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 12 ΙΟΥΝΙΟΥ 2019
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α. «Φεντερασιόν».
- β. Ορεινοί.
- γ. ΕΑΠ.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α. Στον ελληνικό χώρο, το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας δεν γνώρισε τις εντάσεις που παρατηρήθηκαν σε άλλα ευρωπαϊκά ή βαλκανικά κράτη.
- β. Η Ελλάδα του Μεσοπολέμου δεν είχε ολοκληρώσει την αγροτική της μεταρρύθμιση.
- γ. Ο Κωλέττης, ως αρχηγός του γαλλικού κόμματος, επεδίωκε μια κυβερνητική πολιτική που θα ενίσχυε τον ρόλο του βασιλιά.
- δ. Με την άφιξη των προσφύγων, το έργο της προσωρινής στέγασης ανέλαβε το Υπουργείο Περιθάλψεως.
- ε. Οι Μεγάλες Δυνάμεις τήρησαν ενιαία στάση έναντι των επαναστατών στο Θέρισο.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

- α. Ποιες ήταν οι πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα μετά την εκλογική ήττα του Ελευθερίου Βενιζέλου το 1920; (μονάδες 10)
- β. Πώς οι εξελίξεις αυτές επηρέασαν τη στάση των Συμμάχων απέναντι στη χώρα; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β2

Τι προσέφεραν οι Μικρασιάτες πρόσφυγες του 1922 στη διαμόρφωση του νεοελληνικού πολιτισμού;

ΤΕΛΟΣ 1ΗΣ ΑΠΟ 4 ΣΕΛΙΔΕΣ

Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να απαντήσετε στο ερώτημα:

Ποιοι παράγοντες άλλαξαν το θετικό κλίμα της πρώτης περιόδου της Κρητικής Πολιτείας;

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Οι εξελίξεις αυτές διαμόρφωσαν ένα ιδιότυπο διεθνές και εσωτερικό καθεστώς, όπως το περιέγραψε αδρά ο ίδιος ο Ελευθέριος Βενιζέλος:

«Ἦν ἐπὶ τῆς νήσου ἐπομένως κυριαρχίαν ἀσκοῦσι σήμερον [1901] αἱ τέσσαρες Μεγάλες Δυνάμεις. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι αὐταὶ ἐνέκριναν τὸ Κρητικὸν Σύνταγμα δι’ οὗ ἡ νήσος χαρακτηρίζεται “πολιτεία αὐτόνομος”. Ἀλλ’ ἡ θέσπισις τοῦ Συντάγματος δὲν κατέστησε τὴν αὐτονομίαν πραγματικὴν, ἀφοῦ ἡ πλήρης αὐτοῦ ἐφαρμογὴ μόνον μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἀρμοστείας εἶναι δυνατὴ, ἐπηύξησε δὲ μόνον τὴν ἀβεβαιότητα περὶ τῆς υφισταμένης πολιτικῆς τῆς νήσου καταστάσεως».

Στα χρόνια του Βενιζέλου...: Εσωτερική και εξωτερική πολιτική, οικονομία, εκπαίδευση, πολιτισμός. Χανιά-Αθήνα: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος» – Υπουργείο Παιδείας, Διά βίου μάθησης και Θρησκευμάτων 2010, σσ. 28-29.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Ο τότε γενικός πρόξενος της Αγγλίας Εσμέ Χάουαρντ παρουσίαζε τον ύπατο αρμοστή απρόθυμο να συνεργαστεί με την κυβέρνηση: «Δεν απέκρυπτε την αντιπάθειά του για το συνταγματικό πολίτευμα. Μου είχε πει κάποτε ότι θεωρούσε άχρηστες τις κοινοβουλευτικές κυβερνήσεις, ότι, όντας ναυτικός, δεν αντιλαμβανόταν τίποτε άλλο από την αυστηρή πειθαρχία και ότι είχε σκοπό να κυβερνήσει την Κρήτη σαν πολεμικό πλοίο, με τον ίδιο καπετάνιο, ό,τι κι αν είχαν κατά νουν οι Δυνάμεις για το σύνταγμα με το οποίο είχαν προικοδοτήσει το νησί».

Λιλή Μακράκη, *Ελευθέριος Βενιζέλος 1864-1910: Η διάπλαση ενός εθνικού ηγέτη*, 2^η έκδοση. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης 2001, σ. 394.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Μία ακόμα γενεσιουργός αιτία της σύγκρουσης του Βενιζέλου με τον πρίγκιπα Γεώργιο ήταν ασφαλώς η παλιά και βασανιστική ανησυχία του για οτιδήποτε είχε σχέση με την τύχη της Κρήτης [...]. Η άγνοια του περιεχομένου των διαπραγματεύσεων και των διαβημάτων του πρίγκιπα, ο οποίος δεν θεωρούσε αναγκαία τη σχετική πληροφόρηση των συμβούλων του, ασφαλώς όξυνε το κλίμα δυσπιστίας και καχυποψίας των σχέσεών του με τον Βενιζέλο.

Λιλή Μακράκη, *Ελευθέριος Βενιζέλος 1864-1910: Η διάπλαση ενός εθνικού ηγέτη*, 2^η έκδοση. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης 2001, σ. 398.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- α. Ποια ήταν η κατάσταση των υποδομών του ελληνικού κράτους κατά την περίοδο 1830-1870; (μονάδες 10)
- β. Ποιοι παράγοντες και ποιο πολιτικό πρόγραμμα προώθησαν την ανάπτυξη του οδικού δικτύου στα τέλη του 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αιώνα; (μονάδες 13)
- γ. Ποιοι παράγοντες λειτούργησαν ανασταλτικά την ίδια περίοδο στην υλοποίηση του προγράμματος αυτού; (μονάδες 2)
- Μονάδες 25**

ΚΕΙΜΕΝΟ Α	
ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ, 1830-1912	
Έτος	Χιλιόμετρα δικτύου
1830	13
1852	164
1862	242
1867	398
1872	502
1882	1.122
1892	3.289
1912	4.637

Γ. Δερτιλής, *Ιστορία του Ελληνικού κράτους 1830-1920*, τόμος Β΄, 3^η έκδοση. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» 2005, σ. 675.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Μεγάλη προτεραιότητα του Τρικούπη –και ίσως ο τομέας όπου η πολιτική του στέφθηκε με τη μεγαλύτερη επιτυχία– ήταν τα δημόσια έργα. Στον τομέα αυτό η επιτάχυνση της κατασκευής της τεχνοοικονομικής υποδομής υπήρξε εντυπωσιακή.

Το πρώτο μέλημα του Τρικούπη ήταν η ανάπτυξη της συγκοινωνίας. [...] Το κόστος και οι δυσκολίες της μεταφοράς εμπόδιζαν την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς. Σε εποχή καλής εσοδείας τα δημητριακά σάπιζαν στην Τρίπολη, ενώ στο Ναύπλιο γίνονταν εισαγωγές. Στη Λιβαδιά το 1857 τα σιτάρια χαρίζονταν, την ώρα που στην Αθήνα η τιμή τους έφθανε τις 6 δραχμές το κιλό. Γύρω στα 1880 τα τούβλα που έφτιαχναν στο Μαραθώνα κόστιζαν 16 δραχμές η χιλιάδα. Για να φθάσουν ως την Αθήνα χρειάζονταν ταξίδι οκτώ ωρών, και η τιμή τους ανέβαινε στις 60 δραχμές. Ακόμα και το 1887 οι διαφορές στη λιανική πώληση των ειδών διατροφής ποίκιλλαν σημαντικά από περιοχή σε περιοχή. [...] Η ανάπτυξη του εσωτερικού οδικού δικτύου ήταν λοιπόν προϋπόθεση της αναπτύξεως τόσο του εμπορίου, όσο και των παραγωγικών δυναμειών.

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Ως τον προχωρημένο 19^ο αιώνα, οι ελληνικοί δρόμοι δεν παίζουν παρά μόνο περιορισμένο οικονομικό ρόλο. Αρχικά αντιπροσωπεύουν οδούς διείσδυσης, και μόνον προς το τέλος του 19^{ου} αιώνα ταυτίζονται με αγωγούς επικοινωνίας. Αλλά η υλοποίηση του δικτύου είναι μάλλον αποτέλεσμα μιας πολιτικής που επιδιώκει να υποκινήσει την οικονομική ανάπτυξη, ενώ η ελληνική κοινωνική δομή μοιάζει να αλλάζει με πολύ αργούς ρυθμούς.

Ασφαλώς η πολιτική της ανάπτυξης των μέσων επικοινωνίας, που προσπαθεί να εφαρμόσει ο Χ. Τρικούπης [...], έδωσε απτά αποτελέσματα στον τομέα της οδοποιίας. Οι δεκαετίες του 1870 και του 1880, όταν εμφανίζονται οι πρώτες απτές ενδείξεις αλλαγών στην ελληνική οικονομία, είναι βέβαιο ότι υποβάλλουν, σε ένα πνεύμα εκσυγχρονιστικό, όπως ήταν το πνεύμα του Τρικούπη, την ιδέα ότι η επικείμενη υλική πρόοδος είναι άμεση συνάρτηση της ανάπτυξης των συγκοινωνιών.

Μαρία Συναρέλλη, *Δρόμοι και λιμάνια στην Ελλάδα 1830-1880*. Αθήνα: Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ 1989, σ. 105.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΝΕΟ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ -
ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 24 ΙΟΥΝΙΟΥ 2020
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α. Πεδινοί
- β. Ομάδα Ιαπώνων
- γ. Λαϊκό Κόμμα (1910).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις ιστορικές πληροφορίες που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πληροφορία και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πληροφορία είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πληροφορία είναι λανθασμένη:

- α. Στις 4 Αυγούστου 1936 ο Ιωάννης Μεταξάς, με την ανοχή του παλατιού, προχώρησε στην κατάλυση του κοινοβουλευτικού καθεστώτος και στην επιβολή δικτατορίας.
- β. Το 1844 ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος διατύπωσε με σαφήνεια στην Εθνοσυνέλευση τη «Μεγάλη Ιδέα».
- γ. Το δημοψήφισμα της 3^{ης} Νοεμβρίου 1935 έδωσε τέλος στη βασιλευόμενη δημοκρατία με ποσοστό 97,6%.
- δ. Το θέμα των δικαιωμάτων των ετεροχθόνων στην Εθνοσυνέλευση, που συνήλθε μετά την Επανάσταση του 1843, έδειξε τη βαθύτερη διάσταση που υπήρχε στην κοινωνία της εποχής.
- ε. Τα γεγονότα της περιόδου 1895-1898, που ήταν καθοριστικά για την τύχη της Κρήτης, προκάλεσαν κύμα μεγάλης φυγής προσφύγων.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποια ήταν η κατάσταση του πιστωτικού συστήματος της Ελλάδας από τα πρώτα χρόνια της Ανεξαρτησίας μέχρι την ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας;

Μονάδες 13

ΘΕΜΑ Β2

Ποια προβλήματα αντιμετώπιζαν οι Φιλελεύθεροι στην πολιτική πρακτική την περίοδο 1923-1928;

Μονάδες 12

ΝΕΟ

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ -
ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

- α. τη συμβολή της Τράπεζας της Ελλάδος στη βελτίωση της ελληνικής δημόσιας οικονομίας (1928-1932) και (μονάδες 12)
- β. τις προσπάθειες της Ελληνικής Κυβέρνησης στην αντιμετώπιση της κρίσης του 1929 τόσο στις εσωτερικές όσο και στις εξωτερικές οικονομικές συναλλαγές. (μονάδες 13)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Στις 14 Μαΐου 1928 άρχισε τη λειτουργία της η Τράπεζα της Ελλάδος, η νέα κεντρική τράπεζα της χώρας, και συνάμα ξεκίνησε η εφαρμογή στην Ελλάδα του κανόνα χρυσού συναλλάγματος, με βάση τον οποίο η δραχμή συνδεόταν με την αγγλική λίρα, δηλαδή με ένα νόμισμα χρυσής βάσης. Με διαφορετικά λόγια, οι κάτοχοι δραχμών μπορούσαν να πάνε στην Τράπεζα της Ελλάδος και να μετατρέψουν –με κάποιους περιορισμούς– τις δραχμές τους σε λίρες. Η υιοθέτηση αυτού του συστήματος εξαρτούσε άμεσα τη νομισματική κυκλοφορία και γενικότερα την προσφορά χρήματος από τις διακυμάνσεις των εξωτερικών συναλλαγών της χώρας.

Κ. Κωστής, *Ο πλούτος της Ελλάδας*, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2018, σ. 250.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Από τα τέλη Σεπτεμβρίου του 1931 ως τον Απρίλιο του 1932 κυβέρνηση και Τράπεζα της Ελλάδος προσπαθούσαν να αποτρέψουν το αναπόφευκτο, δηλαδή την επίσημη εγκατάλειψη της ελεύθερης μετατρεψιμότητας της δραχμής στο πλαίσιο του κανόνα χρυσού συναλλάγματος και τη συνεπακόλουθη υποτίμηση της δραχμής, η οποία θα καθιστούσε αδύνατη την εξυπηρέτηση του εξωτερικού δημόσιου χρέους. Στην πράξη η απομάκρυνση από την ελεύθερη μετατρεψιμότητα της δραχμής σε ξένο συνάλλαγμα άρχισε από τα τέλη Σεπτεμβρίου με τους διαδοχικούς περιορισμούς που επιβλήθηκαν. Η εφαρμογή τους είχε ως θύμα τον πρώτο διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, τον Αλέξανδρο Διομήδη, που αντικαταστάθηκε επειδή θεωρήθηκε ότι χαρίσθηκε σε μεγάλους βιομηχάνους, επιτρέποντάς τους την εξαγωγή κεφαλαίων τις παραμονές της επιβολής των συναλλαγματικών περιορισμών.

Η κυβέρνηση δίσταζε, όμως, να προχωρήσει στο ξεκαθάρισμα του τοπίου προχωρώντας στην επίσημη άρση της μετατρεψιμότητας. Η αντίστασή της πήγαζε εν μέρει από τις αγκυλώσεις της κυρίαρχης οικονομικής σκέψης στην Ελλάδα.

ΤΕΛΟΣ 16ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΝΕΟ

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ -
ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

ΘΕΜΑ Δ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφέρετε:

- α. τις θέσεις που εξέφραζε το ρωσικό κόμμα σε πολιτικό, κοινωνικό και θρησκευτικό επίπεδο (μονάδες 19) και
β. τις κοινωνικές ομάδες που συμπαρατάχθηκαν με το ρωσικό κόμμα.

(μονάδες 6)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Το «ρωσικό» κόμμα [...] υποστήριζε τη συμφιλίωση με την Εκκλησία της Κωνσταντινούπολης (μέσα στο πλαίσιο του αυτοκέφαλου), μεγαλύτερες εξουσίες για την Εκκλησία μέσα στο κράτος, και ορθόδοξη μοναρχία. Σε άλλα ζητήματα η θέση του «ρωσικού» κόμματος ήταν συνήθως συγκεχυμένη ή ασυνεπής. Μέσα στην ενδεκάχρονη αυτή περίοδο διένυσε όλο το φάσμα από την υποστήριξη της απολυταρχίας ως την υποστήριξη της πιο φιλελεύθερης μορφής συνταγματισμού, δεδομένου ότι η θέση του σε κάθε συγκεκριμένη στιγμή εξαρτιόταν από το βαθμό της εύνοιας που του έδειχνε ο βασιλιάς.

John A. Petropoulos, *Πολιτική και συγκρότηση κράτους στο Ελληνικό Βασίλειο (1833-1843)*, τόμος Β', Αθήνα 1985: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, σ. 632.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Το ρωσικόν κόμμα προέβαλλε την ομόδοξον δύναμιν του Βορρά, «την προστάτιδα των καταπιεζομένων ορθοδόξων χριστιανών», ως τον αληθή φίλον της Ελλάδος, ο οποίος υποστηρίζει αποτελεσματικώς και αφιλοκερδώς την ικανοποίησιν των εθνικών δικαίων. Η εφημερίς «Αιών», όργανον του ρωσικού κόμματος, έγραφε μεταξύ άλλων: «Ρωσικόν κόμμα ουδέποτε υπήρξεν, ούτε υπάρχει. Υπήρξε και υπάρχει το μέγα εθνικόν κόμμα, το αφοσιωμένον εις την πίστιν των πατέρων αυτού και απεκδεχόμενον παρά της Ρωσίας τον θρίαμβον της Ορθοδοξίας και το μεγαλείον του Ελληνικού Έθνους εν τω μέλλοντι».

Οι ρωσόφρονες διεκήρυττον ότι η Ρωσία θα εκδιώξη βιαίως τους τούρκους από τα ελληνικά εδάφη και γενικώς από την Βαλκανικήν και την Ανατολήν. Το ρωσικόν κόμμα εθεωρείτο ως εμπορούμενον από συντηρητικάς αρχάς. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ο αρχηγός του κόμματος, εξεδήλωσε τας σκέψεις του κατά της παροχής συντάγματος. Εθεώρει πολιτικώς ανώριμον τον ελληνικόν λαόν.

Χαρίτων Κοριζής, *Η πολιτική ζωή εις την Ελλάδα 1821-1910*, Αθήνα 1974: Αυτοέκδοση, σσ. 56-57.

ΝΕΟ

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ -
ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Από καιρό οι Έλληνες είχαν ζωντανή την ελπίδα ότι ο τσάρος θα τους απελευθέρωνε μια μέρα. [...]

Τους Έλληνες συνέδεαν με τους Ρώσους ακόμη κοινές αναμνήσεις από την εκστρατεία του ρωσικού στόλου υπό τον στρατηγό Αλεξέι Γκριγκόροβιτς Ορλόφ στο Αιγαίο κατά τη διάρκεια του ρωσοτουρκικού πολέμου [...]. Η ειρήνη του Κιουτσούκ Καϊναρτζί (1774) είχε χαρίσει, πρώτον, στην ορθόδοξη Εκκλησία μέσα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία το πλεονέκτημα της ρωσικής προστασίας και, δεύτερον, στους Έλληνες εμπόρους τη δυνατότητα γρήγορου πλουτισμού με το εμπόριο της Μαύρης Θάλασσας, που θεμελίωσε στις Σπέτσες, ένα από τα σημαντικότερα εμπορικά κέντρα της Μεσογείου, τον πολιτικό προσανατολισμό κυρίως προς το Ρωσικό Κόμμα και έδωσε την ώθηση για τη δημιουργία μιας σημαντικής ελληνικής παροικίας στο νέο εμπορικό λιμάνι της Οδησού.

Gunnar Hering, *Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936, τόμος Α΄*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2004, σσ. 221-222.

ΚΕΙΜΕΝΟ Δ

Βαθιά θρησκευόμενες, υπερβάλλοντας τους κινδύνους για την Ορθοδοξία, εξαιτίας της διαλύσεως των μοναστηριών, παρακινούμενες και από τον κατώτερο κλήρο που ανοιχτά αντιστρατευόταν τα κυβερνητικά μέτρα, οι λαϊκές τάξεις, κοσμικοί και κληρικοί, έβρισκαν ως μόνο καταφύγιο το «φωσικό» κόμμα, δεμένο ακατάλυτα με τους δεσμούς της Ορθοδοξίας. Παρά το γεγονός ότι το κόμμα είχε στα χρόνια αυτά χτυπηθεί σκληρά, η λαϊκή του βάση, αντί να μειώνεται, διευρυνόταν.

Ιω. Πετρόπουλος, Αικ. Κουμαριανού, «Περίοδος Βασιλείας του Όθωνος 1833-1862» στο *Ιστορία Ελληνικού Έθνους, τόμος ΙΓ΄*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2000, σ. 73.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και να μη γράψετε πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση. Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΤΕΛΟΣ 18ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 4ΗΣ ΑΠΟ 4 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ –
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΤΡΙΤΗ 22 ΙΟΥΝΙΟΥ 2021
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α. Οργανισμός (1914)
- β. Σύμφωνο περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας (1919)
- γ. Συνθήκη των Σεβρών (28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις ιστορικές πληροφορίες που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πληροφορία και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πληροφορία είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πληροφορία είναι λανθασμένη:

- α. Με τη Γαλλική Επανάσταση και τους Ναπολεόντειους πολέμους, ευνοήθηκε ιδιαίτερα η ελληνική ναυτιλία.
- β. Ο Δ. Υψηλάντης θέλησε να επιβάλει έναν δικό του «Γενικό Οργανισμό της Πελοποννήσου», για να συγκεντρώσει τη στρατιωτική και την πολιτική εξουσία.
- γ. Η ικανοποίηση των αιτημάτων των απομάχων του πολέμου ήταν η μόνη σαφής διεκδίκηση στο πλαίσιο του προγράμματος του γαλλικού κόμματος.
- δ. Ο Ι. Κωλέττης, ως αρχηγός του αγγλικού κόμματος, επέβαλε το 1846/1847 ένα είδος κοινοβουλευτικής δικτατορίας.
- ε. Με το Σύνταγμα του 1927 εγκαθιδρύθηκε το πολίτευμα της βασιλευομένης δημοκρατίας στην Ελλάδα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να παρουσιάσετε τις συνθήκες διαμόρφωσης της νομισματικής πολιτικής των φιλοβασιλικών κυβερνήσεων από τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1920 έως τη Μικρασιατική καταστροφή.

Μονάδες 12

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ –
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΘΕΜΑ Β2

- α. Ποια ήταν τα αίτια της καθυστέρησης της ανάπτυξης του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα έως το τέλος των Βαλκανικών πολέμων;
(μονάδες 9)
- β. Πώς διαμορφώθηκε το ελληνικό εργατικό κίνημα, κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου;
(μονάδες 4)
Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

- α. τους όρους και τον χαρακτήρα της Σύμβασης της Λωζάνης για την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας (30-01-1923).
(μονάδες 13)
- β. τους λόγους, για τους οποίους ο Ε. Βενιζέλος αποδέχθηκε τη συγκεκριμένη Σύμβαση.
(μονάδες 12)
Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Στις 30 Ιανουαρίου 1923, στη Λωζάννη, η Ελλάδα και η Τουρκία υπέγραψαν τη συνθήκη που προέβλεπε την υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών ανάμεσα στις δύο χώρες. [...] Το κριτήριο για μια τέτοια ανταλλαγή υπήρξε η θρησκεία. Τουρκόφωνοι ελληνορθόδοξοι και ελληνόφωνοι μουσουλμάνοι βρέθηκαν, παρά τη θέλησή τους, σε χώρες που ήταν ξένες στα ήθη και στη γλώσσα τους. Το σχέδιο σήμαινε ότι 585.000 μουσουλμάνοι θα ανταλλάσσονταν με 1.300.000 χριστιανούς ορθοδόξους.

[..] Ο Βενιζέλος παραδέχτηκε τα ακόλουθα σε μια δήλωση που έκανε σε μια επιτροπή προσφύγων το 1929: «Στην ουσία [η ελληνοτουρκική σύμβαση της Λωζάννης] δεν συνίσταται σε μια συμφωνία για την ανταλλαγή ελληνικών και μουσουλμανικών πληθυσμών και των περιουσιακών τους στοιχείων, αλλά κυρίως σε μια συμφωνία προβλέπουσα την απέλαση του μουσουλμανικού πληθυσμού από την Ελλάδα μετά την εκδίωξη των Ελλήνων από την Τουρκία. Αυτό συνέβη στην πραγματικότητα».

Θάνος Μ. Βερέμης και Ιωάννης Σ. Κολιόπουλος, *Νεότερη Ελλάδα: Μία Ιστορία από το 1821* (μετάφραση: Δημήτρης Χριστοδουλίδης), Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2015, σσ. 196-197.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ –
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Όσο για τον Βενιζέλο, είναι φανερό ότι αποδεχόταν την ιδέα της ανταλλαγής πληθυσμών, πρώτα εθελοντικής (το 1914 με την Τουρκία και το 1919 με τη Βουλγαρία) και τελικά υποχρεωτικής (το 1923 με την Τουρκία) μόνο για να αποτρέψει μία έκβαση ακόμη πιο βλαπτική για τα ελληνικά συμφέροντα: τη *μονομερή* απογύμνωση και εκδίωξη ή εξόντωση ελληνικών πληθυσμών.

Ειδικά το φθινόπωρο του 1922, η Ελλάδα ήταν εκείνη που είχε άμεση ανάγκη μιάς συμφωνημένης υποχρεωτικής ανταλλαγής. Όχι η Τουρκία. Κατά το μεγαλύτερο μέρος τους, οι ελληνικοί πληθυσμοί είχαν ήδη εγκαταλείψει το έδαφός της και η ίδια απέκλειε την επιστροφή τους. Μπορούσε να υπολογίζει ότι θα ακολουθούσαν και οι υπόλοιποι. Αντίθετα, στην Ελλάδα παρέμενε σχεδόν μισό εκατομμύριο Τούρκων. Χωρίς συμφωνία υποχρεωτικής ανταλλαγής, ήταν αδύνατο να εκδιωχθούν ώστε να χρησιμέψουν οι ακίνητες περιουσίες τους για την αποκατάσταση μεγάλου μέρους των Ελλήνων προσφύγων από την Τουρκία (όπως έγινε τελικά).

Γιώργος Θ. Μαυρογορδάτος, *Μετά το 1922: Η παράταση του Διχασμού*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2017, σσ. 132-133.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Στις 13 Οκτωβρίου [1922], [...] ο Βενιζέλος είχε τηλεγραφήσει στον Φρίτζχοφ Νάνσεν, ειδικά εντεταλμένο επίτροπο της Κοινωνίας των Εθνών για την παροχή αρωγής στους πρόσφυγες:

«Ο υπουργός των Εσωτερικών της κυβερνήσεως της Άγκυρας δήλωσε, πριν από 15 μέρες, ότι οι Τούρκοι έχουν αποφασίσει να μην ανεχθούν στο εξής την παρουσία των Ελλήνων στα οθωμανικά εδάφη· θα προτείνει λοιπόν στην προσεχή συνδιάσκεψη την υποχρεωτική προσφυγή στην ανταλλαγή των πληθυσμών, ελληνικού και τουρκικού. Η προσέγγιση του χειμώνα θα καταστήσει την επίλυση του προβλήματος της κατοικίας των προσφύγων δυσχερέστερη ακόμη και από εκείνη του ανεφοδιασμού τους. Λαμβάνω το θάρρος να σας παρακαλέσω επίμονα να προβήτε στη λήψη κάθε αναγκαίου μέτρου προκειμένου να επιτευχθεί η έναρξη της μετακινήσεως των πληθυσμών πριν από την υπογραφή της ειρήνης...».

Κωνσταντίνος Σβολόπουλος, *Η ελληνική εξωτερική πολιτική, 1900-1945*, Εστία, Αθήνα 2005, σσ. 175-176.

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ –
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΘΕΜΑ Δ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε:

α. στο πρόβλημα των τσιφλικιών, που δημιουργήθηκε με την προσάρτηση της Θεσσαλίας στο ελληνικό κράτος (1881).

(μονάδες 10)

β. στη στάση που τήρησαν οι ελληνικές κυβερνήσεις απέναντι στο πρόβλημα αυτό από το 1881 έως και το 1907.

(μονάδες 15)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Στην περίοδο 1881-1895 εμφανίσθηκε στο προσκήνιο της ελληνικής κοινωνίας το πρόβλημα μιάς μεγάλης γαιοκτησίας με κέντρο τις νέο-απελευθερωμένες περιοχές της Θεσσαλίας και της Άρτας. Ως τότε το ελληνικό κράτος είχε καταπολεμήσει με συνέπεια κάθε προσπάθεια για τη συγκρότηση μεγάλης γαιοκτησίας. Όμοια είχε καταπολεμήσει τον κολληγικό τρόπο καλλιέργειας του εδάφους και είχε ευνοήσει τη μικρή ιδιοκτησία και την οικογενειακή παραγωγή. [...] Με την κυβέρνηση ωστόσο Τρικούπη ήταν η πρώτη φορά που το κράτος εμφανίσθηκε να ευνοεί τη συγκρότηση μιάς μεγάλης γαιοκτησίας. Η αιτία της μεταβολής αυτής πρέπει να αναζητηθεί σε ένα εξαιρετικό γεγονός: δικαιούχοι των τσιφλικικών δικαιωμάτων στη Θεσσαλία - Άρτα δεν ήταν πια οι επαρχιακοί προύχοντες και κοτζαμπάσηδες, αλλά οι Έλληνες χρηματιστές της διασποράς. [...] Ο Τρικούπης υποχρεώθηκε να καλύψει πλήρως την επιχείρηση των πλούσιων ομογενών για την τσιφλικοποίηση της Θεσσαλίας, τόσο από νομική και δικαστική άποψη, όσο και από άποψη οικονομικής πολιτικής. Το βασικό επιχείρημα που έπεισε τον Τρικούπη να ακολουθήσει αυτή την πολιτική ήταν η ιδιότητα των νέων αγοραστών των κτημάτων.

Κωνσταντίνος Βεργόπουλος, «Ο ανανεωμένος εθνισμός», στο: *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1977, τόμος ΙΔ', σσ. 69-70.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Ο Δηλιγιάννης, αντίθετα, αμέσως μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας είχε καταθέσει νομοσχέδια για τη χορήγηση γης στους αγρότες, για τη δημιουργία ταμείων αγροτικής πίστης και για τη ρύθμιση της σχέσης μεταξύ τσιφλικάδων και αγροτών, τα οποία όμως προσέκρουαν στην αντίσταση των μεγαλογαιοκτημόνων και των Τρικουπικών.

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ –
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Η συντηρητική κυβέρνηση Θεοτόκη, ψηφίζοντας το νόμο ΒΧΗ (9 Ιουλίου του 1899) «Περί εξώσεως δυστροπούντων ενοικιαστών», παραχώρησε στους τσιφλικούχους ένα ισχυρό εργαλείο πειθάρχησης των κολίγων. Η συνεχής, όμως, όξυνση των κοινωνικών συγκρούσεων και η ενίσχυση της θέσης των κολίγων και των υποστηρικτών τους ώθησε την επόμενη κυβέρνηση Θεοτόκη να καταθέσει, το 1906, ένα νέο νομοσχέδιο που περιόριζε και πάλι ουσιαδώς τα δικαιώματα των κολίγων. Παρά ταύτα, και αυτή η συμβιβαστική λύση συνάντησε την αντίδραση των γαιοκτημόνων και εγκαταλείφθηκε.

Σωκράτης Δ. Πετμεζάς, «Αγροτική οικονομία: Τα όρια του μοντέλου αγροτικής ανάπτυξης του 19ου αιώνα», στο: Χρήστος Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα: Όψεις πολιτικής και οικονομικής ιστορίας, 1900-1940*, Εκδόσεις Βιβλιόραμα, Αθήνα 2009, σ. 214.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 10 ΙΟΥΝΙΟΥ 2022

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α. Φροντιστήριο της Τραπεζούντας
- β. Κοινοβουλευτική ομάδα των Ιαπώνων
- γ. Εθνικόν Κομιτάτον

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πληροφορία και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πληροφορία είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πληροφορία είναι λανθασμένη:

- α. Το μεγαλύτερο μέρος του εξωτερικού εμπορίου της Ελλάδας, τον πρώτο αιώνα της ανεξαρτησίας της, αφορούσε γεωργικά προϊόντα.
- β. Στο χώρο της έγγειας ιδιοκτησίας το οθωμανικό δίκαιο δεν διέφερε από το βυζαντινορωμαϊκό που υιοθέτησε το ελληνικό κράτος.
- γ. Το έργο της διάνοιξης της διώρυγας της Κορίνθου ξεκίνησε το 1881 από μια υπερβολικά αισιόδοξη αμερικανική εταιρεία.
- δ. Το κόστος των Βαλκανικών πολέμων ήταν σημαντικό, δεν κλόνισε όμως την εθνική οικονομία, όπως συνέβαινε με τις στρατιωτικές κινητοποιήσεις του 19ου αιώνα.
- ε. Η Τράπεζα της Ελλάδος πολύ γρήγορα, μετά τη λειτουργία της, πέτυχε σταθερές ισοτιμίες της δραχμής με τα ξένα νομίσματα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποιοι ήταν οι στόχοι του εκσυγχρονιστικού προγράμματος του τρικουπικού κόμματος και ποιες προσπάθειες έγιναν για την υλοποίησή του;

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Για ποιους λόγους η Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ) κατά την αποκατάσταση των προσφύγων έδωσε προτεραιότητα:

- α. στην ανάπτυξη της γεωργίας; (μονάδες 6)
- β. στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και στη Δυτική Θράκη;

ΑΡΧΗ 25 ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

(μονάδες 7)

Μονάδες 13

ΤΕΛΟΣ 25ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Πώς αντιμετωπίστηκαν οι πρώτες στοιχειώδεις και πιεστικές ανάγκες των προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής, μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα; Να απαντήσετε συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Το φθινόπωρο του 1922 όλοι οι δημόσιοι χώροι της Αθήνας και του Πειραιά είχαν «καταληφθεί» από πρόσφυγες. Κεντρικές πλατείες και δρόμοι, δημόσιες υπηρεσίες, θέατρα, ξενοδοχεία, δημόσια λουτρά, αποθήκες και υπόστεγα «στέγαζαν» χιλιάδες ανθρώπους.

Τον Σεπτέμβριο του 1922, το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας εξέδωσε απόφαση σύμφωνα με την οποία επιτρεπόταν η τοποθέτηση κλινών στους διαδρόμους των ξενοδοχείων. [...]

Στις αρχές Δεκεμβρίου του 1922, σύμφωνα με ανακοίνωση του γραφείου του δημάρχου Αθηνών, περίπου 70.000 πρόσφυγες διέμεναν σε 130 πρόχειρους καταυλισμούς διάσπαρτους σε ολόκληρη την πόλη. Η δημοτική αρχή επιδόθηκε σε έναν αγώνα με το χρόνο για να καθαρίσει και να διαμορφώσει κατάλληλα χώρους στους οποίους θα μπορούσαν να διαμείνουν προσωρινά οι πρόσφυγες. [...]

Χαρακτηριστική της κατάστασης που αντιμετώπιζαν οι πρόσφυγες μετά την αποβίβασή τους στο λιμάνι του Πειραιά είναι η εικόνα που καταγράφεται από την Τασία Χρυσάφη-Ακερμανίδου, ένα από τα παιδιά που γεννήθηκαν πάνω στα πλοία κατά τη διάρκεια μεταφοράς των προσφύγων στην Ελλάδα. [...]

Μετά από περιπλάνηση αρκετών ημερών, η οικογένεια Ακερμανίδη βρήκε στέγη με τη βοήθεια μιας γυναίκας που έμενε στη συνοικία της Γαργαρέττας κάτω από την Ακρόπολη. Ο μοναδικός χώρος που μπορούσε να τους προσφέρει ήταν ένα κοτέτσι στην αυλή του σπιτιού της. Αφού πρώτα έσφαξε τη μοναδική κότα που είχε και ασβέστωσε καλά το χώρο, το κοτέτσι αποτέλεσε το πρώτο «σπίτι» της οικογένειας Ακερμανίδη για έναν τουλάχιστον μήνα μετά την άφιξή της στην Αθήνα.

Μενέλαος Χαραλαμπίδης, « Πρόσφυγες και γηγενείς στη μεταπολεμική Αθήνα. Πτυχές μιας δύσκολης συνύπαρξης», στο: Αρτ. Ψαρομήλιγκος και Βασιλική Λάζου (επιμ.), *Ιστορία της Μικράς Ασίας*, Αθήνα 2011, σσ. 9-11 (διασκευή).

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

«Βλέπετε εκεί;», μας λέει ο βαρκάρης. «Είναι η εκκλησία του Αγίου Νικολάου. Εκεί έχουν μαζευτεί πολλοί πρόσφυγες. Πηγαίνετε κι εσείς».

Πράγματι, προχωράμε και φτάνουμε στην εκκλησία. Η εκκλησία ήταν γεμάτη από κόσμο. [...] Κάποια στιγμή, μετά από ώρες, που μου φάνηκαν αιώνες,

ΑΡΧΗ 27 ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ξημέρωσε, και με τις πρώτες χλομές ακτίνες του ήλιου κινήσαμε να βρούμε το

σπίτι του συγγενή μας, του Γιάννη του Σιδέρη. Ξέραμ ε πως έμενε στην οδό Ευκλείας 6. Τυχεροί μέσα στα τόσα που μας συνέβαιναν, βρήκαμε το δρόμο πολύ κοντά στην εκκλησία όπου είχαμε διανυκτερεύσει. Χτυπάω την πόρτα του σπιτιού που μας δείξαν. Μου άνοιξαν κάποιοι άνθρωποι, ενοικιαστές κι αυτοί στο ίδιο κτίριο. Τότε στην Ελλάδα η φτώχεια ήταν μεγάλη. Πέντε έξι οικογένειες νοίκιαζαν ένα σπίτι και είχαν κοινή κουζίνα. Μας καλοδέχτηκαν οι άνθρωποι κι έστειλαν να ειδοποιήσουν το θείο μου το Γιάννη. Όλοι μ'άς φρόντισαν και μας έβαλαν να φάμε κι εμείς τους ρωτούσαμε αν είχαν δει τους δικούς μας.

Φιλώ Χαϊδεμένου, *Τρεις αιώνες, μια ζωή*, Αθήνα 2005, σ. 146.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Η μεγάλη έξοδος των χριστιανών από τη Μικρά Ασία είχε ξεκινήσει. [...] Οι γυναίκες και τα παιδιά χωρίστηκαν από τους άντρες τους, στριμώχτηκαν στα πλοία και διαπεραιώθηκαν στον Πειραιά ή στη Θεσσαλονίκη. Έφτασαν, καθώς σημειώνουν όλοι οι παρατηρητές, χωρίς καμία βούληση. Πέρασαν μήνες στα αυτοσχέδια προσφυγικά στρατόπεδα, όπου ζούσαν κάτω από σκηνές, στον περίβολο του ναού του Ολυμπίου Διός στην Αθήνα, και σε άλλα στρατόπεδα, ενώ φιλόξενοι εθελοντές τους εφοδίαζαν με σούπα, ψωμί και κουβέρτες, ώσπου να βρουν τη θέληση να σταθούν ξανά στα πόδια τους.

Michael Llewellyn Smith, *Το όραμα της Ιωνίας: Η Ελλάδα στη Μικρά Ασία, 1919-1922*

(μτφρ. Λίνα Κάσδαγλη), Αθήνα 2002, σσ. 550-551.

ΘΕΜΑ Δ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

α. τα πολιτικά γεγονότα στην Κρήτη από τις 18 Μαρτίου 1901 μέχρι και την προκήρυξη εκλογών στο τέλος του 1904

(μονάδες 15)

και

β. τη στάση της αντιπολίτευσης στην εξαγγελία των εκλογών και τους σκοπούς της σύμφωνα και με την προκήρυξή της.

(μονάδες 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ο Βενιζέλος απολύθηκε από τον [Υπάτο Αρμοστή] Γεώργιο και μέσα από απανωτά δημοσιεύματα στην εφημερίδα *Κήρυξ* των Χανίων εξήγησε τη στάση του και απάντησε στα αθηναϊκά δημοσιεύματα που τον κατηγορούσαν. [...] Στο

ΑΡΧΗ 4 ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

προσωπικό του σημειωμάτριο ο Βενιζέλος αναφέρεται στους λόγους της

απόλυσής του από τον πρίγκιπα, θεωρώντας την ως μία πράξη επίρριψης ευθυνών στο πρόσωπό του από τον Αρμοστή, λόγω της αναποτελεσματικότητας του τελευταίου και σε μία προσπάθεια να δικαιολογήσει τη στασιμότητα και το αδιέξοδο στο οποίο είχε φτάσει το Κρητικό Ζήτημα. Χαρακτηριστικά ανέφερε: «[...] Ο πρίγκηψ εξεμάνη ακολούθως εναντίον μου, διότι περιέπιπεν από αποτυχίας εις αποτυχίαν [...] και έπρεπε να ευρεθή ο αποδιοπομπαίος τράγος [...]».

Εμμανουήλ Γ. Χαλκιαδάκης , « Η επανάσταση του Θερίσου ως εσωτερικό ζήτημα: η προσωπική διάσταση πρίγκιπα Γεωργίου- Ελευθερίου Βενιζέλου », στο: Γιώργης Μανουσάκης και Βάλια Βαρουχάκη (επιμ.) , *Θέρισσον 1905 . 100 χρόνια. Συνέδριο υπό την αιγίδα της Βουλής των Ελλήνων, Χανιά, 3-5 Μαρτίου 2005 , Πρακτικά , Χανιά 2009 , σ. 27 .*

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η αδυναμία της [Αρμοστείας] να προωθήσει το ενωτικό αίτημα προς τη λύση του, διεύρυνε με την πάροδο του χρόνου τις αντιδράσεις και ενίσχυσε την αντιπολιτευτική κίνηση. Ο Βενιζέλος, πολιτικά απομονωμένος μετά την απόλυση και εγκατάλειψη του προγράμματος του, τον Απρίλιο του 1901, εξέφρασε πρώτος την αντιπολιτευτική αντίδραση και πέτυχε να συσπειρώσει κάτω από το πρόγραμμά του το σύνολο των αντιπολιτευτικών δυνάμεων. Η άρνηση του πρίγκιπα Γεωργίου να αποδεχθεί οποιοδήποτε διάλογο με την αντιπολιτευτική μερίδα και η συστηματική υπονόμηση κάθε συμβιβαστικής πρωτοβουλίας έθεσε σε δοκιμασία την εσωτερική ενότητα του κρητικού λαού.

Κωνσταντίνος Σβολόπουλος, « Η Κρητική Πολιτεία από το 1899 » , στο: *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμος ΙΔ΄, Αθήνα 1977 , σ. 208 (διασκευή).

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

«Οι υπογεγραμμένοι, αποτελούντες την ηνωμένην εν Κρήτη αντιπολίτευσιν, συνελθόντες εν Χανίοις τη 26 η Φεβρουαρίου 1905, αποσκοπούντες εις την εκπλήρωσιν του Εθνικού Προγράμματος, αποφασίζομεν: α) Πρώτον και κύριον μέλημα ημών έστω η επίτευξις του από αιώνων επιδιωκομένου σκοπού της ενώσεως της Κρήτης μετά της ελευθέρας Ελλάδος. β) Αδυνάτου αποβαίνοντος του σκοπού τούτου, θέλομεν επιδιώξει την πολιτικήν προσέγγισιν της πατρίδος προς την ελευθέραν Ελλάδα, μεταβαλλομένης από διεθνούς απόψεως της σημερινής καταστάσεως. γ) Μη εκπληρουμένου μηδέ του σκοπού τούτου θέλομεν επιδιώξει την αναθεώρησιν του ημετέρου συντάγματος κατά το πρότυπον του ελληνικού, όπως απαλλαγή ο τόπος του δεσποτισμού. Του προγράμματος τούτου την πραγμάτωσιν θέλομεν επιδιώξει και δι' ενόπλων λαϊκών συναθροίσεων. Εν ταις ενεργείαις ημών δεν θέλομεν επιδιώξει προσωπικήν μεταβολήν, αλλ' επελεύσεως τοιαύτης θέλομεν αποκρούσει παντί σθένει και διά των όπλων έτι πάντα μη Έλληνα κυβερνήτην».

« Η προκήρυξη της αντιπολίτευσης », 26 Φεβρουαρίου 1905 .

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο **εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο **εσώφυλλο πάνω- πάνω** να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. **Στην αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση**. Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π. μ.

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΕΛΟΣ
ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΔΕΥΤΕΡΑ 12 ΙΟΥΝΙΟΥ 2023
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α. Κόμμα Γ. Θεοτόκη
- β. Διχοτόμηση του χαρτονομίσματος
- γ. Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πληροφορία και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πληροφορία είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πληροφορία είναι λανθασμένη:

- α. Η ενσωμάτωση των Ιονίων Νήσων στην Ελλάδα έγινε το 1881.
- β. Στη Β΄ Εθνοσυνέλευση του Άστρους συγκροτήθηκαν δύο ισχυρά κόμματα, των προκρίτων και των κλεφτοκαπεταναίων.
- γ. Με το Σύνταγμα του 1927 στη θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας τοποθετήθηκε βασιλιάς.
- δ. Στην Εθνοσυνέλευση του 1843-1844, στην τρίτη φάση της αντιδικίας αυτοχθόνων-ετεροχθόνων το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στο θέμα των όρων εκλογής των βουλευτών.
- ε. Στις 14 Φεβρουαρίου 1913 αφαιρέθηκαν από το φρούριο της Σούδας οι σημαίες των Μ. Δυνάμεων και της Τουρκίας.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποια ήταν η δομή και η οργάνωση του κόμματος των Φιλελευθέρων κατά την περίοδο 1910-1912;

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Ποιο ήταν το έργο που επιτέλεσε η πρώτη Κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε:

- α. στη δημιουργία του προσφυγικού συνοικισμού της Ερμούπολης της Σύρου κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης (μονάδες 15) και
- β. στους λόγους που οδήγησαν στην ανάδειξη της Σύρου σε ισχυρό ναυτιλιακό κέντρο μετά την Επανάσταση του 1821 (μονάδες 10).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Οι πρώτοι φυγάδες εις την άλλοτε έρημον ταύτην ακτήν της Σύρου ήσαν οι Κυδωνιείς. Ηκολούθησαν οι Χίοι [...], Σμυρναίοι, Κρήτες, Θεσσαλοί, Μακεδόνες και άλλοι. Ενταύθα κατέφυγε και μέγα πλήθος προσφύγων εκ της Τήνου, ιδίως μετά την πανώλη, ως και εξ άλλων γειτονικών νήσων.

Οι ευρόντες άσυλον εις την Σύρον συγκατελέγοντο μεταξύ των πτωχοτέρων, διότι οι πλούσιοι συνήθως κατέφευγον εις τας Ιονίους νήσους και εις την Ευρώπην. Μετ' ολίγον όμως, ότε κατενοήθη η σπουδαιότης του λιμένος της νήσου δια την διεξαγωγήν του εμπορίου της Ανατολής, ήρχισαν να προσφεύγουν και πλούσιοι ομογενείς. [...]

Οι εντόπιοι γενικώς εφέροντο προσηνώς* προς τους πρόσφυγας και ετήρουν μάλλον επιφυλακτικήν στάσιν απέναντι αυτών, διότι ενόμιζον, ότι ούτως απέφευγον την σύγκρουσιν είτε προς την ελληνικήν είτε προς την τουρκικήν κυβέρνησιν. Παρά ταύτα όμως [...], ανησύχουν εκ της διαρκούς προσελεύσεως και συσσωρεύσεως των προσφύγων εις την παραλίαν της νήσου. [...] Η αμφίρροπος όμως στάσις των καθολικών κατά τας αρχάς της ελληνικής επαναστάσεως, ως και αι δια κτηματικούς λόγους κυρίως εγερθείσαι εν Σύρω έριδες μεταξύ εντοπίων και προσφύγων, ανέξεσαν** [...] την από αιώνων υπολανθάνουσαν θρησκευτικήν διαίρεσιν των κατοίκων.

Πραγματικώς οι πρόσφυγες ελθόντες εγκατεστάθησαν εις γαίας καλλιεργημένας και ακαλλιεργήτους, αι οποίαι ήσαν και οι περισσότεραι, ανηκούσας εις τους εντοπίους. [...] Το ότι εσημειώθησαν επεισόδια μεταξύ γηγενών και προσφύγων δια κτηματικούς λόγους δεν είναι διόλου άξιον απορίας.

* *προσηνώς*: με καλοσύνη

** *ανέξεσαν*: αναζωπύρωσαν

Απόστολος Βακαλόπουλος, *Πρόσφυγες και Προσφυγικόν Ζήτημα κατά την Επανάστασιν του 1821*, Θεσσαλονίκη 1939, σελ. 68-69 (διασκευή).

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Σε ζηλευτή θέση, πάνω στο σταυροδρόμι των θαλάσσιων δρόμων που συνδέουν την Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη, τη Θεσσαλονίκη ή τη Μαύρη Θάλασσα με τα μεγάλα λιμάνια της δυτικής Μεσογείου, στο περιθώριο των συγκρούσεων του μεγάλου πολέμου, καθώς, επειδή οι κάτοικοι της άνω Σύρου ήταν καθολικοί, το νησί τελούσε υπό γαλλική προστασία κατά τη διάρκεια έναρξης του αγώνα, η πόλη του Ερμή θα γίνει, μέσα σε λίγα χρόνια, το σημαντικότερο κέντρο του εμπορίου του Αρχιπελάγους (Αιγαίου).

Χριστίνα Αγριαντώνη, *Οι απαρχές της εκβιομηχάνισης τον 19^ο αιώνα*, Αθήνα 1986, σελ. 84 (διασκευή).

ΘΕΜΑ Δ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

- α. τον ρόλο του Κ. Κωνσταντινίδη στον αγώνα για τη δημιουργία μιας αυτόνομης Ποντιακής Δημοκρατίας (μονάδες 11) και
- β. τη στάση του Ελ. Βενιζέλου σχετικά με τις εθνικές διεκδικήσεις των Ποντίων και την αντίθεσή τους σ' αυτή κατά την περίοδο διεξαγωγής του Συνεδρίου Ειρήνης στο Παρίσι (μονάδες 14).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Οι προπολεμικές δεσμεύσεις των νικητριών Δυνάμεων περί εφαρμογής της αρχής της αυτοδιάθεσης ως βάσης για την αναδιοργάνωση του μεταπολεμικού κόσμου δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για τη διατύπωση κάθε είδους εθνικών διεκδικήσεων. Επιπλέον, το ελληνικό κράτος είχε βρεθεί στην πλευρά των νικητών εν αντιθέσει με την ηττημένη Οθωμανική Αυτοκρατορία. Οι [...] εξελίξεις αυτές δημιούργησαν στον Κωνσταντινίδη την αίσθηση του επείγοντος: «Συστάσει υψηλών φιλικών κύκλων δυναμένων ως εκ της θέσεώς των να γνωρίζωσι την εν γένει κατάστασιν, έκρινα καλόν να συγκαλέσω 22 Ιανουαρίου / 4 Φεβρουαρίου 1918 το Παμποντιακόν Συνέδριον εν Μασσαλία. [...]». Τα πράγματα για τον Κωνσταντινίδη ήταν ξεκάθαρα: οποιαδήποτε περαιτέρω καθυστέρηση της έναρξης των εργασιών του παμποντιακού συνεδρίου μεγιστοποιούσε τον κίνδυνο να μείνει η ποντιακή περιοχή εκτός νυμφώνος κατά τον τελικό διακανονισμό των εκκρεμών πολεμικών ζητημάτων.

Ελευθερία Κυφωνίδου, *Ποντιακό Ζήτημα: Στρατηγικές επιλογής και αδιέξοδα, 1917-1922*, Ιωάννινα 2022, σελ. 72 (διασκευή).

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Οι εδαφικές διεκδικήσεις της Ελλάδας διατυπώθηκαν αναλυτικά στο υπόμνημα που υπέβαλε ο Βενιζέλος προς τη Συνδιάσκεψη στις 17/30 Δεκεμβρίου 1918. [...] Αναγνωρίζοντας τις αντικειμενικές δυσχέρειες που προέκυπταν λόγω της γεωγραφικής απομόνωσής του από τις υπόλοιπες περιοχές με πυκνό ελληνικό πληθυσμό, ο Βενιζέλος απέφυγε να διατυπώσει διεκδικήσεις για τον Πόντο. Η Ελλάδα, ακόμα και αν εξασφάλιζε τη συγκατάθεση των Μεγάλων Δυνάμεων, δεν ήταν σε θέση να παρέμβει στρατιωτικά στην περιοχή προκειμένου να επιβάλει με τη δύναμη των όπλων, εάν αυτό απαιτούνταν, τη θέλησή της. Ταυτόχρονα, δεδομένου ότι σοβαρές αμφιβολίες εκφράζονταν για τη δυνατότητα των Ποντίων να αντιμετωπίσουν μόνοι τους ενδεχόμενες τουρκικές πιέσεις, ο Βενιζέλος απέρριψε και τη λύση της ίδρυσης ανεξάρτητου ποντιακού κράτους. Εισηγήθηκε, ωστόσο, την ενσωμάτωση του Πόντου [...] στη νεοσυσταθείσα Αρμενική Δημοκρατία, στο πλαίσιο της οποίας εικαζόταν ότι οι Έλληνες θα απολάμβαναν πλήρους ισονομίας και ισοπολιτείας, διασφαλίζοντας έτσι τη συνέχιση της παρουσίας τους και την ευημερία τους στις πατρογονικές τους εστίες.

Αντώνης Κλάφης, «Στο κλουβί της Ελλάδος της στενής μας κλεισμένοι»: *Πολιτική και διπλωματία της ελληνικής εθνικής ολοκλήρωσης, 1821-1923*, Αθήνα 2019, σελ. 297, 300.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Στις αρχές Φεβρουαρίου 1919, αναπτύσσοντας ο Βενιζέλος στο Ανώτατο Συμβούλιο τις ελληνικές διεκδικήσεις, εξέφρασε την αντίθεσή του για τη δημιουργία Ποντιακής Δημοκρατίας και υποστήριξε την ένταξη της Τραπεζούντας στο Αρμενικό κράτος [...]. Όπως ήταν φυσικό όμως προκάλεσε και πάλι αντιδράσεις των Ποντίων, που στην Κωνσταντινούπολη εκδηλώθηκαν με την υποβολή υπομνημάτων προς τους αρμοστές των Δυνάμεων, στα οποία επαναλάμβαναν το αίτημα της ενώσεως με την Ελλάδα ή τουλάχιστον της δημιουργίας «Ελληνικής Δημοκρατίας του Πόντου».

Έφη Αλλαμανή και Κρίστα Παναγιωτοπούλου, «Το ζήτημα του Πόντου» στο: *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμος ΙΕ΄, Αθήνα 1978, σελ. 113 (διασκευή).

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΤΕΤΑΡΤΗ 12 ΙΟΥΝΙΟΥ 2024
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α. Μακεδονική Επιτροπή
- β. Συμφωνία Μουρνιών Κυδωνίας
- γ. «σκωρίες»

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πληροφορία και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πληροφορία είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πληροφορία είναι λανθασμένη:

- α. Η αλλαγή των δεδομένων για την ελληνική βιομηχανία ήρθε μετά την προσάρτηση των Επτανήσων (1864) και της Θεσσαλίας (1881).
- β. Με το Σύνταγμα του 1844 κατοχυρώθηκε το πολίτευμα της βασιλευόμενης δημοκρατίας.
- γ. Στην Κρητική Επανάσταση του 1866-1869 η «Κεντρική Επιτροπή υπέρ των Κρητών» ανέλαβε την περίθαλψη 4.500 προσφύγων.
- δ. Το «Χάτι Σερίφ» και το «Χάτι Χουμαγιούν» προώθησαν ειδικά προνόμια για τους Έλληνες του Πόντου.
- ε. Η αποβίβαση του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη σηματοδότησε τη δεύτερη φάση των διωγμών του ποντιακού ελληνισμού.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποιοι παράγοντες διαμόρφωσαν τη θετική οικονομική πορεία της Ελλάδας στην περίοδο του μεσοπολέμου;

Μονάδες 14

ΘΕΜΑ Β2

Πώς διαμορφώθηκε η πολιτική κατάσταση στην Κρήτη μετά το πρώτο ενωτικό ψήφισμα των Κρητών έως και την παραίτηση της προσωρινής διακομματικής Κυβέρνησης;

Μονάδες 11

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφέρετε:

- α. πώς εξελίχθηκαν οι ελληνοτουρκικές σχέσεις μετά την υπογραφή της Σύμβασης ανταλλαγής πληθυσμών και της Συνθήκης ειρήνης της Λοζάνης (μονάδες 12)
- β. ποιο ήταν το περιεχόμενο των ελληνοτουρκικών συμφωνιών που υπογράφηκαν το 1930. (μονάδες 13)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Τον Δεκέμβριο του 1926, υπεγράφη στην Αθήνα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας η λεγόμενη Συμφωνία των Αθηνών. Βασικοί πρωταγωνιστές της συμφωνίας αυτής ήταν ο Έλληνας υπουργός των Εξωτερικών, Περικλής Αργυρόπουλος και ο Τούρκος αντιπρόσωπος στη Μικτή Επιτροπή, Σουκρή Σαράτσογλου. Είχε προηγηθεί η Σύμβαση της Άγκυρας (γνωστότερη ως Συμφωνία Εξηντάρη-Χαμδή Βέη) τον Ιούνιο του 1925, η οποία όμως δεν εφαρμόστηκε. Η Συμφωνία των Αθηνών προέβλεπε την εξαγορά των μη ανταλλάξιμων κτημάτων και ακινήτων και από τις δύο χώρες. Από την εξαγορά εξαιρούνταν τα κτήματα των μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης και των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης. Τα δύο κράτη θα εξαγόραζαν το καθένα ίδιας συνολικής αξίας κτήματα, ενώ κάθε μία από τις δύο κυβερνήσεις αναλάμβανε να απαλλάξει τα εν λόγω κτήματα από οποιονδήποτε περιορισμό τα βάρυνε το προηγούμενο διάστημα, ώστε να αποδοθούν στους ιδιοκτήτες τους.

Β. Κολλάρος, *Η μειονοτική πολιτική του Ελευθερίου Βενιζέλου (1898-1933)*, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία και Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος», Αθήνα και Χανιά 2022, σελ. 279-280.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Στις 30 Οκτωβρίου 1930 υπογραφόταν το Σύμφωνο Φιλίας, Ουδετερότητας και Διαιτησίας, τα όρια του οποίου έφθαναν ως την απαγόρευση της συμμετοχής σε κάθε πολιτικό ή οικονομικό συνασπισμό που θα στρεφόταν κατά του ενός από τα συμβαλλόμενα μέρη. Το σύμφωνο συνοδευόταν από εμπορική σύμβαση που περιελάμβανε προξενική σύμβαση και σύμβαση εγκαταστάσεως, αλλά και από ειδική συμφωνία για τους ναυτικούς εξοπλισμούς: οι δύο κυβερνήσεις υποχρεώνονταν να προβαίνουν σε έγκαιρη αμοιβαία ενημέρωση, πριν από την παραγγελία κάθε ναυτικής μονάδας, προκειμένου να προληφθεί ο ανταγωνισμός «διά φιλικής ανταλλαγής απόψεων».

Κ. Σβολόπουλος, *Η ελληνική εξωτερική πολιτική 1900-1945*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 2005, σελ. 224.

ΘΕΜΑ Δ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται να παρουσιάσετε:

- α. τις αντιδράσεις που προκλήθηκαν στην επαναστατημένη Πελοπόννησο από την κάθοδο του Δημητρίου Υψηλάντη έως και τη συγκρότηση των πρώτων παρατάξεων (μονάδες 15) και
- β. πώς οι αντιδράσεις αυτές εκφράστηκαν στην Α΄ Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου. (μονάδες 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ενώ οι πρόκριτοι σε σχέση με τη διάταξη των αξιωμάτων και τη θεσμική οργάνωση δεν έβλεπαν πέρα από τον ορίζοντα της πελοποννησιακής αυτοδιοίκησης, ο Υψηλάντης οραματιζόταν ήδη ένα ελληνικό κράτος που θα περιλάμβανε όλα τα απελευθερωμένα εδάφη και θα κυβερνιόταν από ένα κεντρικό κοινοβούλιο με πολύ ευρείες εξουσίες. Στην απαίτησή του να συγκεντρώσει την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία κατά μεγάλο μέρος και για απροσδιόριστο χρονικό διάστημα στα χέρια του και να στηριχτεί κυρίως στο αστικό στοιχείο προέβαλαν σκληροτράχηλη αντίσταση οι γαιοκτήμονες, που απαιτούσαν να είναι ένα αυτοδιοικούμενο συλλογικό όργανο ίσων. [...] Ένα εθνικό κοινοβούλιο ή μια κεντρική κυβέρνηση δεν προβλεπόταν στο σχέδιό τους.

G. Hering, *Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα, 1821-1936*, μτφρ. Θεόδωρος Παρασκευόπουλος, Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα 2004, τόμος Α΄, σελ. 76 (διασκευή).

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Σκοπός του Υψηλάντη δεν ήταν να εξουδετερώσει τη δύναμη των προκρίτων. Εκείνο που τον ενδιέφερε ήταν να δημιουργηθεί συγκεντρωτική διοικητική οργάνωση, κρατικά έσοδα, στρατόπεδα με κανονική τροφοδοσία και στοιχειώδη πειθαρχία και σώματα τακτικού στρατού, χωρίς τα οποία πίστευε πως δεν θα πετύχαινε η Επανάσταση· γι' αυτό και ήλθε σε σύγκρουση με τους προκρίτους. Είχε διαπιστώσει ότι οι μικροί ιδιωτικοί στρατοί που υπήρχαν δεν επέτρεπαν την κατάστρωση πολεμικού σχεδίου σε παμπελοποννησιακή κλίμακα, καθώς η δράση τους περιοριζόταν σχεδόν πάντα μέσα στα όρια της επαρχίας. Είχε ακόμα αντιληφθεί ότι το αποτέλεσμα μιας τέτοιας καταστάσεως θα ήταν να βασιλεύει η πολυαρχία, η αυθαιρεσία και ο τοπικισμός, και την πραγματική δύναμη να την έχουν οι πρόκριτοι και οι καπεταναίοι που θα γίνονταν ισχυροί με τα λάφυρα και τα πυρομαχικά, τα οποία θα αποκόμιζαν από τις νίκες εναντίον των Τούρκων, θα μπορούσαν να εισπράττουν οι ίδιοι φόρους, να μισθοδοτούν τα σώματά τους και να προσλαμβάνουν μικροκαπεταναίους.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμος ΙΒ΄, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1978, σελ. 138-139 (διασκευή).

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Η Α΄ Εθνοσυνέλευση έδειξε για πρώτη φορά τους διαχωρισμούς που υπήρχαν μεταξύ των εξεγεργμένων. Οι προεστοί της Πελοποννήσου, των νησιών, οι αρχιερείς και οι εκπρόσωποι της δυτικής και ανατολικής Στερεάς συνασπίσθηκαν εναντίον των στρατιωτικών αρχηγών που θα μπορούσαν να αμφισβητήσουν την εξουσία τους. [...]

Το Προσωρινό Πολίτευμα της Ελλάδος που ψηφίστηκε προέβλεπε την αντιπροσωπευτική διακυβέρνηση και τη διάκριση των εξουσιών και συγκρότησε την Πολιτική Διοίκηση, που αποτελούνταν από δύο σώματα, το Βουλευτικό και το Εκτελεστικό, με ετήσια θητεία. [...]

Ο Δ. Υψηλάντης εκλέχθηκε πρόεδρος του Βουλευτικού και στην πραγματικότητα υποβαθμιζόταν πολιτικά. Ο παραγκωνισμός της Φιλικής Εταιρείας ήταν πλήρης και αυτό φάνηκε όχι μόνο από το γεγονός ότι πουθενά δεν μνημονευόταν το όνομά της, αλλά και από την υιοθέτηση από την Εθνική Συνέλευση ως συμβόλου της Αθηνάς, αντί του Φοίνικα, που ήταν το σήμα της Φιλικής Εταιρείας.

Κ. Κωστής, *Τα «κακομαθημένα παιδιά της Ιστορίας»: Η διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους, 18ος-21ος αιώνας*, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα 2013, σελ. 150-152 (διασκευή).

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**